

منظومه‌های برای عزت

در منظومه فکری رهبر شهید انقلاب اسلامی، زن صاحب جایگاه و کرسی ویژه‌ای است
در این شماره از شهر بانوبه بازخوانی این نگاه پرداخته‌ایم

روایت زنانی که در شب‌های
جنگ تحمیلی سوم، میدان دار امید شدند

اینجا میدان ماست

فاطمه آصفی اناقوس جنگ که به صدا درآمد،
یک خشم طبیعی و یک غم عمیق که ناشی از حس
تجاوز به این آب و خاک بود، وجود خیلی‌ها را فرا گرفت. اما به قول
توران میرهادی، خشم و غم بزرگمان تبدیل شده به کار بزرگ. کار بزرگی که
حدود پنجاه شب، مردم را میدان دار خیابان‌ها کرد. نه در پشت مانیتورها و نه
در پست‌های مجازی، که در دل شب و در مواجهه با باد سرد اسفند و باران فروردین،
ایستادن پای یک درد مشترک.

در این میان، زنان مشهدهی سهمی ویژه دارند. نه به عنوان تماشاگر، که به عنوان طراح،
روایتگر، مادر، معلم و کنشگر. آن‌ها کافه بازی راه انداختند تا نسل نوجوان را با زبان بازی به
درک، جهاد تبیین، برسانند. رسانه خیابانی راه انداختند تا دور بین و قلم را از پشت میز تحریر به
به متن مردم بیاورند. و مادرانه، با جسم و جان، در جمعیت ماندند تا به فرزندانشان بیاموزند
«میدان» یعنی همین جا.
این گزارش، روایت چهار زن از دل همین شب‌هاست؛ زنانی که هر کدام به شکلی متفاوت، سنگربان
یک گوشه از این حضور بی سابقه شدند.

روایتی از زنانی که هم خانه را ساخته‌اند هم جامعه را

زنان میدان

ما در خیابان میدان دار امیدیم

به روایت گل آرا، از گروه مبعوثون

گل آرا روایتش را با بسم‌الله... و از دل اجتماعات خود جوش محله‌های امام خمینی (ره) و امام رضا (ع) آغاز می‌کند. او خودش را «خادم این مسیر» می‌نامد و از تولد رسانه‌ای می‌گوید که برایشان تنها یک ابزار نیست، بلکه میدانی برای خدمت، رشادت و هویت است: «یادم می‌آید که در ابتدا، این سنگر رسانه، تنها پناهگاه من بود. کسی چه می‌دانست این حرکت کوچک، روزی بدل به اقیانوسی از هم‌افزایی و انسجام خواهد شد؟ هدفمان از ابتدا روشن بود: جذب نیروهای مؤمن، بال‌وپر دادن به استعدادها، و توانمندسازی کسانی که تشنه خدمت بودند.»

امروز، ۲۵ وطن‌پرست در رسانه «مبعوثین» گرد هم آمده‌اند. هر کدام سرگروهی در بخش‌های حیاتی دارند: از تدوین که جان می‌دهد به تصویر، عکاسی که ثبت می‌کند نور حقیقت را، طراحی پوستر که پیام را فریاد می‌زند، پشتیبانی که چرخ کار را روان نگه می‌دارد، تا پادکست که پژواک حرف حق است و ادمن که سفیر آن‌ها در دنیای دیجیتال.

گل آرا با اشتیاق ادامه می‌دهد: «این تازه آغاز راه است. حس مفید بودن، این درک که در سنگر فرهنگی و رسانه‌ای، سرباز این آب و خاکیم، برایمان از هر گنجی ارزشمندتر است. فشار کار گاهی طاقت فرساست، اما هرگز باعث نشده دست از کار بکشیم. برعکس، هر روز امیدمان بیشتر می‌شود، چرا که یاد کلام رهبر شهیدمان در گوشمان طنین انداز است: "در عرصه رسانه کمبود داریم."»

آن‌ها در کف خیابان، در متن مردم، حضوری فعال دارند؛ نه برای خودشان، برای کسانی که با جان و دل از امنیت و آسایش کشور دفاع می‌کنند. گل آرا می‌گوید: «همین که ببینیم لبخند امید بر لبان نشان می‌نشیند، همین که بدانند جوانان این سرزمین، ذره‌ای از وظیفه‌شان فروگذار نمی‌کنند، برایمان کافی است.»

خاطره‌ای که هرگز از ذهنش پاک نمی‌شود، مربوط به یک روز ویژه در ولایت حضرت معصومه سلام‌الله علیها و روز دختر بود؛ روزی که قرار بود کودکان دختر، با تراکتی مزین به تصویر رهبرمان عکس بگیرند. زبیراندازی پهن شد، شبیه به همان زبیرانداز بیت رهبری. کودکان، همچون همان نمازی که با ایشان خوانده بودند، صف کشیدند. سرود «دختران ایران» پخش می‌شد و هر کودکی که جلوی دوربین می‌آمد، نوری از ایمان و امید در چشمانش می‌درخشید. وقتی عکس‌ها به دستش رسید، اشک از چشمانش جاری شد. از خود پرسیدم: «آیا واقعا این میدان ماست؟» حضور تصویر آقای شهیدمان در آن عکس‌ها، چنان ملموس بود که انگار واقعا آنجا حضور داشتند.

گل آرا توضیح می‌دهد: سرگروه غرغه کودک، خانم مرادی، این ایده به یاد ماندنی را به واسطه دختر شهید رضا براتی که همیشه دوست داشتند در این جمعیت با آقا بودند و نماز می‌خواندند، به ذهنشان رسید، که به دلیل نگاه ویژه شهدا با استقبال بی‌نظیری مواجه شد. ایشان بعدها با صدایی لرزان از احساسش به من می‌گفت: «وقتی گل را روی جانماز تصویر آقای شهیدم، نگاهی به تراکت کردم و دلم ریخت... گویی واقعا آقا آنجا بود.»

و شاید آن شب، آقا در میان دخترانش بود. آقا همیشه با دخترانش است، مثل همان دختران عزیز میناب...

با بازی مه‌شکن، مرزها را جابه‌جا می‌کنیم

به روایت ترسلی، مسئول کافه بازی نجما

ترسلی از همان ابتدای گفت‌وگو، با انرژی خاصی از مأموریت گروهش می‌گوید. کافه بازی «نجما» کارش را از شب‌های رمضان، درست در کف خیابان شروع کرد. طرحی که اجرا می‌کنند «مه‌شکن» نام دارد، یک بازی جمعی با هدف جهاد تبیین. این بازی توسط خانم سعادت از کانون ثانیه طراحی شده و قرار بر این بوده که هر گروه در منطقه خودش، پاتوق‌های گفت‌وگو را برگزار کند.

اولین تجربه آن‌ها در تجمع کوه سنگی بود. ترسلی می‌گوید: «دیدیم مخاطب خیلی خوب جذب می‌شود، روند بازی ساده اما هوشمندانه است: از بحث درباره کشورها شروع می‌کنند، به سراغ چگونگی تجزیه شوروی می‌روند و با پرسش و پاسخ از خود مخاطب به این نتیجه می‌رسند که ایران امروز در برابر آمریکا چه موضعی باید داشته باشد تا آن ضرر تاریخی را تکرار نکند.»

اما میدان اصلی آن‌ها، نوجوانان و دانش‌آموزان پایه هفتم به بالاست. برای آن‌ها بازی دیگری هم دارند: «بازی مرزبان شو». ترسلی توضیح می‌دهد: «پسرها با طرح نقشه ایران و طراحی اعصاب‌سنج، این بازی را ساخته‌اند. در کنارش سؤالاتی درباره دانشمندان کشورمان در حوزه هوافضا، نانو، هسته‌ای، فولاد مبارک و... مطرح می‌شود. یک دفترچه راهنما هم گذاشته‌ایم که مخاطب را تشنه دانستن بیشتر می‌کند.»

حالا ترسلی و تیمش آرزوی تازه‌ای دارند: برگزاری این بازی در پارک‌های بانوان، همراه با معرفی شهدایی که هم عصر خودمان بودند و از جریان‌های دی ماه تا کنون به شهادت رسیدند. او در پایان تأکید می‌کند: «شهادت رهبرمان و ریخته شدن خون ایشان، خود بزرگ‌ترین جهاد تبیین بود و اکنون خیلی از مردم آگاه شدند و دشمن را بهتر می‌شناسند.»

بانوان رسانه مشهد، پرچمدار نخستین رسانه خیابانی کشور

به روایت زهره رنگ آمیز، دبیر اجرایی پاتوق هم بستگی رسانه و مردم

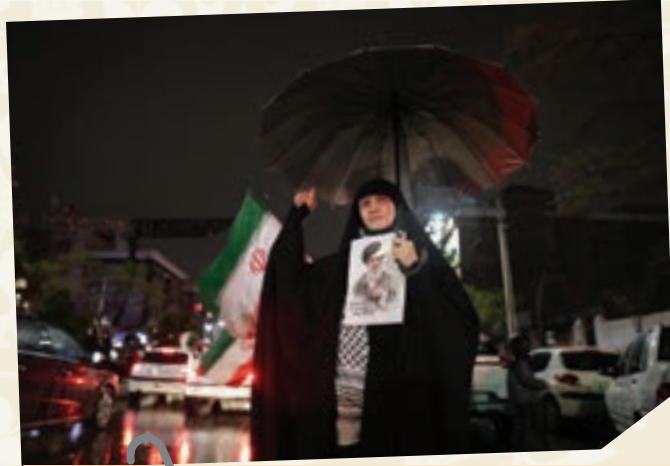
زهره رنگ آمیز از همان ابتدا با شور و حرارتی خاص شروع می کند: ما جمعی از بانوان خبرنگار و فعال رسانه ای مشهد، دست در دست هم دادیم و اولین رسانه خیابانی کشور را راه انداختیم. نه در یک ساختمان شیشه ای، که زیر آسمان پرستاره رمضان، درست در همان نقطه ای که مردم نفس می کشیدند. او ادامه می دهد: این حرکت را نام گذاشتیم پاتوق هم بستگی رسانه و مردم و حدود ۷۰ شب، بی وقفه فعال است. از شب اولی که خبر شهادت رهبر عزیزمان دل ها را شکست، تا بعد از دهه کرامت. هر شب، با امیدی تازه تر، با دلی قرص تر. ۲۵ رسانه فعال خراسان رضوی پای کار آمدند. موبک اهالی رسانه را با اسم «پرچمداران رسانه» راه انداختند. هر کسی از دری وارد شد: یکی با دوربین، یکی با عکاسی، یکی با ضبط صدا، یکی با طراحی پوستر، یکی با دل پر از حرف. آن ها شدند یک سنگر خیابانی مقاومت. نه با اسلحه، که با کلمه، با تصویر، با روایت. رنگ آمیز از اولین خاطره اش می گوید: یاد می آید اولین نمایشگاه عکس خیابانی مان را با نام «روایت جنگ رمضان» برپا کردیم. عکس های عکاسان روزنامه شهرآرا را در فضای باز نصب کردیم. مردم می ایستادند، نگاه می کردند، بعضی ها اشک می ریختند. بعد تر، عکس های جنگ تحمیلی را از تهران آوردیم. خواستیم بگویم که این نسل، همان راه نسل قبل را می رود، فقط میدان عوض شده است.

اما خلاقیت آن ها به همین جا ختم نشد. استودیوی خبر خیابانی راه انداختند. میزگردهای مردمی درباره سیاست و اقتصاد برگزار کردند. یک شب هم میزگرد فرهنگی گذاشتند با محوریت کتاب؛ همان شب از هفت عنوان کتاب رونمایی کردند. و اما آنچه دلش را بیش از همه تکان داد، یادبود دختران میناب بود. جنایتی جنگی که رسانه های جهانی سعی در پنهان کردنش داشتند. اما آن ها تابلویی از نقاشی سوخته نصب کردند؛ اثر خانم خرمی، هنرمند مردمی مشهد. تابلویی که هرکس به آن نگاه می کرد، چشمانش پر از مهر مادرانه می شد. می خواستند فریاد بزنند: کودکان میناب، کودکان ما هستند، و این نقاشی سوخته، نماد مظلومیت و مقاومت است.

رنگ آمیز ادامه می دهد: دستاورد هایمان را که مرور می کنم، باورم نمی شود. بیش از هزار خبر و گزارش و ویدئو، سه نوبت پخش زنده تلویزیونی، چندین برنامه رادیویی. بازتاب در رسانه های ملی و محلی و یک شب هم، به احمد عبیدی، خطاط مشهدی، گفتم بیا قلمت را در خیابان جاری کن. همان شب مجموعه «موسیقی خط» را ضبط کردیم، با هشتگ «هنر در خیابان». ترکیب هنر اصیل ایرانی با رسالت خبرنگاری، در دل شب، میان جمعیت.

خلاصه که هدفشان روشن بود: تبدیل خیابان به میدان گفت و گو، فرهنگ سازی و روشنگری. و این شد سه رویکرد آن ها. نمایشگاه عکس خیابانی برای روایتگری تصویری، میزگرد خیابانی برای گفت و گوی مردمی، هنر در خیابان برای کنشگری هنرمندان.

رنگ آمیز، امروز که به آن شب ها نگاه می کند، یک چیز را خوب می فهمد: «بانوان رسانه مشهد، نه فقط کنشگر و روایتگر، که پرچمدار الگوی تازه ای از رسانه گری اجتماعی هستند. ما نشان دادیم که زن مسلمان در عرصه خبر، فرهنگ و مقاومت، نه حاشیه نشین که متن آفرین است و این روایت ماست. از جنس دود خیابان، نفس مردم و قلمی که هرگز از حقیقت عقب نمی نشیند.»

با تمام وجود دست اعجاز الهی را دیدم

به روایت سعیده باباجانی، استاد دانشگاه

سعیده باباجانی روایتش را با عذرخواهی از ناتوانی خود در برابر عظمت این شب ها آغاز می کند. او می گوید: «همان سحر که خبر جانسوز شهادت امام عزیزمان اعلام شد، حال خودم را نفهمیدم. از سحر تا صبح ۶ جزو قرآن خواندم. چشمانم از گریه خطوط را نمی دید، اما به محض بستن قرآن، حس می کردم قلبم از قفسه سینه خارج می شود.»

یکی دو شب اول توان خروج از منزل نداشته، اما از شب سوم که توفیق حضور در «جهاد خیابانی» می یابد، قلبش آرام می گیرد. او نگران خستگی مردم، خلوت شدن خیابان ها در نوروز، و حتی نگران اربعین امام شهید بود، اما بعد به یقین می رسد که: «این امت مبعوث شده، با عنایت الهی راه خود را ادامه می دهد.» باباجانی که دکترای مدیریت رفتار دارد، از تجربه زیستی خود می گوید: «با تمام وجود دست اعجاز الهی را دیدم؛ از همه قشر، سن، گرایش فکری و وظاوری. در ماشین با بچه ها با مشت گره کرده علامت می دهیم. مردم ابتکارهای جالب دارند: پرچم آرای، سیستم های صوتی، موشک هایی که درست می کنند.» خاطره شیرین تری هم دارد: «شب میلاد حضرت معصومه (ع)، مردی را دیدم که به دختران کوچک عروسک صورتی هدیه می داد. افرادی با نیت خالص، با هزینه شخصی پذیرایی می کنند.» اما نکته شگفت انگیز از زبان یک متخصص رفتار این است: «طبق آموخته هایمان، برای تغییر رفتار نیاز به گذشت زمان است. اما این تغییر رفتار مردم ما با علوم امروز کاملاً غیر قابل توجیه است. این همان تربیت امام شهیدمان است و همان مبعوث شدن امت خامنه ای عزیز.»

بازسازی تصویر دیدار رهبر شهید با دختران

منظومه‌های برای عزت

زن در منظومه فکری رهبر شهید انقلاب جایگاهی ویژه داشت. دیدارها، بیانات و برخوردهای ایشان گواه این سبک ویژه در نگاه عالی‌ترین مقام کشوری و فقهی است. در این شماره از شهربانو کوشیده‌ایم و توانسته‌ایم گوشه‌ای از این نگاه ویژه را بنویسیم.

تحول فردی و بازگشت به خویشتن

روایت نگاهی که برای زن، هم در خانه امنیت ساخت و هم در جامعه شأن؛
نگاهی کم‌نظیر در تاریخ حکمرانی ایران

تابستان پارسال

لیلا جان قربان!

تابستان پارسال بود، سرکوجه نظام دوست نشسته بودیم. از دیدار برگشته بودیم. من اولین بارم بود و رفیقم چندمین بار. از چهار صبح راه افتاده بودیم. بدو بدو تا فرودگاه، بدو بدو تا بیت و بعد چند ساعتی توی صف تا نوبت ما هم برسد. وقتی نوبت ما رسید درهای پایین را بستند و درهای بالکن را باز کردند. آن بالا هم خوب بود ولی برنامه من این بود که همان پایین بنشینم و با کف دستی که توی آن نوشته ام: «جانم فدای رهبر» سوژه دوربین‌ها شوم! که نشد. کلا از طبقه بالا چندان عکسی در نمی‌آید! سکوت پایین را هم ندارد. خیلی‌ها ردیف جلوی زانو می‌نشینند که فقط پایین را ببینند که آن هم خیلی خوب دیده نمی‌شود ولی همین بالا به بیرون ماندن و داخل حسینیه نیامدن می‌ارزد...

ما را فرستادند بالا، هرچه زجه و ناله کردیم که این همه راه از مشهد آمده ایم فایده نداشت، از این موارد زیاد داشتند. نشستیم و گوش دادیم. فقط یک وعده به خودمان داده بودیم، سخنرانی که تمام شد می‌زنیم پایین و تا پای سکوا آقا می‌رویم و دلی سبک می‌کنیم. نماز که تمام شد، بدو بدو راهی پایین شدیم. راهمان دادند. و من از همان در چوبی ورودی برایم زیلوهایی جذاب بود که بارها آن را در تلویزیون دیده بودم و از آن خوانده بودم. واقعا جذاب بودند... رفتیم و رفتیم تا به سکورسیدیم؛ به دیداری که آرزوی ما را داشتیم. دیداری که یار نداشت. همان جا تصمیم گرفتیم دوباره بیاییم. این بار از شب قبل بلیت بگیریم. آن‌هایی که پایین بودند می‌گفتند که از نماز صبح آمده‌اند. برنامه را چیدیم اما...

حالا دو ماه بیشتر است که فقط حسرت می‌خوریم. مثل خیلی‌ها آن روز ما هم دعا دعا می‌کردیم که غلط باشد اما نبود. همان تابستان پارسال، یادم است که خانم‌ها دست و پا می‌شکستند برای اینکه نماز را پشت سر آقا بخوانند، برای اینکه بروند و پای حرف‌های ایشان بنشینند. برای اینکه دیداری تازه کنند و این‌ها همه برای من سؤال بود، که از زن خانه‌دار تازن شاغل و دکتر و مهندس، چرا برایش دیدار با آقا جذاب است! مگر نه اینکه بارها از بیان و کلام ایشان شنیده‌است که زن قداست دارد، که زن موجودیت دارد، که زن ریحانه است. نگاهی ویژه که به زن قداست می‌داد و جایگاه. به خاطر همین نگاه بود که ما برای دیدار با آقا جان می‌دادیم و در هر دیداری به خصوص دیدار با بانوان، چشم و دل، گوش بودیم تا حرفی تازه برای زنان بگویند که مایه جان شود.

حالا در پرونده این شماره از شهر بانو، با جمعی از همان زنانی که کلام آقا، مسیر حرکتشان است، نشسته‌ایم و از زن در منظومه فکری رهبر شهید انقلاب نوشته‌ایم؛ از جایگاهی ویژه که آقا در آن سال‌ها به ما داد. کوشیده‌ایم اما توانسته‌ایم تا گوشه‌ای از این نگاه ویژه را بنویسیم.

روایت نگاهی که برای زن، هم در خانه
امنیت ساخت و هم در جامعه شأن؛
نگاهی کم‌نظیر در تاریخ حکمرانی ایران

زن، در نگاه او، فقط «دیده» نمی‌شد؛ «حرمت» داشت

نسرین ستوده | بعضی نگاه‌ها فقط حرف نیستند؛ مسیرند. رهبر شهید انقلاب اسلامی از آن چهره‌هایی بود که زن را نه در سایه، که در روشنائی کرامت انسانی می‌دید. در سخن و سلوک او، زن موجودی حاشیه‌ای یا تزیینی نبود؛ صاحب حق بود، صاحب هویت بود، صاحب احترام بود. او برای زن، هم حق محبت قائل شد، هم حق امنیت، هم حق رشد، هم حق حضور. و همین است که این نگاه را از یک موضع معمول فراتر می‌برد؛ به یک تجربه تاریخی تبدیل می‌کند. تجربه‌ای که هنوز هم در حافظه جامعه، تازه و اثرگذار مانده است.

نگاهی استثنایی به زنان

«هیچ وقت در ایران این تعداد زن دانشمند، زن متفکر نداشته ایم؛ این تعداد افرادی که می‌توانند فکر پویانده ارائه بدهند، راهکار ارائه بدهند، نداشته ایم؛ هیچ وقت، نه که این مقدار نداشته‌ایم، [بلکه] یک دهم این را هم نداشته‌ایم؛ می‌توانم بگویم یک صدم این را هم نداشته‌ایم. جمهوری اسلامی بحمد الله با پیشرفت علم در کشور، در میان بانوان، بانوان را این جور امروز در دنیا بالا آورد؛ در عرصه علمی، در عرصه اجتماعی، در عرصه سیاسی، در عرصه ورزشی زنان ما بحمد الله جزو پیشروانند.»

و این‌ها همه مربوط به یک سخنرانی حضرت رهبری است. من آخرین سخنرانی ایشان در دیدار با خانم‌ها را انتخاب کردم. این حرف‌ها یعنی حضور زنان در همه عرصه‌ها حتی عرصه‌های ورزشی را برای کشور افتخار می‌دانند؛ این در تاریخ حکمرانی سابقه‌ای نداشته است. مثلاً در باره کشف حجاب در دوره پهلوی اول، صحبت می‌شود، در حالی که به این نکته دقت نمی‌شود که رضاشاه اجازه فعالیت به انجمن‌های زنان را نمی‌داد. بعدها در دوره پهلوی دوم، تشکل‌های زنان همگی به دربار متصل بودند و حضور اجتماعی مستقلی را نمی‌توانستند تجربه کنند. آقا را از این جهت می‌توان در تاریخ حکمرانی این سرزمین استثنایی نامید که به زنان، هم پای مردان و حتی بیشتر از آن‌ها، احترام می‌گذاشت و برایشان ارزش قائل بود.

چند سال پیش، آقایداری داشتند با جانبازان بالای ۷۰ درصد. ایشان تخت به تخت از آن‌ها دیدار می‌کردند. در تمامی موردها، بدون استثنا، با خانم‌های آن جانبازها حتماً صحبت می‌کردند و اندکی مکث می‌کردند تا اگر حرفی دارند بگویند. شخصاً شاهد بودم اگر کسی همسرش را همراه خودش نیاورده بود، ایشان اخم می‌کردند و می‌پرسیدند چرا همسرتان را نیاوردید. عموماً حال جانبازان را از همسر آن‌ها می‌پرسیدند.

در باره خانم‌های ورزشکار که در میادین جهانی حاضر می‌شدند، ایشان با لطیف‌ترین و محترمانه‌ترین کلمه‌ها از آن‌ها یاد می‌کردند و می‌گفتند این نقش آفرینی و مدال‌آوری شما تبلیغ دین هم هست. شهودی نقل کرده‌اند مسئولانی که دوزنه یا چندزنه بودند، چندان مورد توجه ایشان نبودند.

وقتی هم که ابوالفضل زروبی نصرآباد در شعر طنز بلند بالایی خواند: «یه چیز می‌گم، ایشالا دلخور نشین/قربون اون دلای تک‌سرنشین»، آثار ابتهاج در چهره آقای شهید پیدا شد و فرمودند: «خدا یکی، محبت یکی و یار یکی.»

زن؛ صاحب حق، صاحب حضور

در توجه درست و واقعی به نقش زنان، آقای رهبر شهید یک نصاب تاریخی از خود به جا گذاشت. «در حقوق متقابل با مرد، ببینید چه جور و چگونه قرآن ما بین زن و مرد به عنوان مؤمن، به عنوان انسان، به عنوان یک فرد متعالی، تساوی کامل برقرار می‌کند. از نظر اسلام، زن می‌تواند در فعالیت اجتماعی، در کسب و کار، در فعالیت سیاسی، در بیشتر مناصب حکومتی، در همه عرصه‌های زندگی فعال باشد.»

این کلمه‌ها در بیان یک فقیه اصولی مثل رهبری و حتی در نظام حکمرانی ایران تازگی دارد. کلمه‌های رهبر شهید انقلاب در یکی از واپسین سخنرانی‌هایشان چنین است: «حقوق زن در جامعه محفوظ باشد؛ تبعیض وجود نداشته باشد - امروز وجود دارد - امروز در بسیاری از کشورهای غربی دستمزد زنان از مردان در یک کار واحد، کمتر است؛ امروز این جور است. این بی‌عدالتی محض است. مسئله ارزش‌گذاری برابر با مردان برای کاری که انجام می‌دهند - دستمزد - برابری امتیازات حکومتی با مردان، مثل حق بیمه برای زنان شاغل، بیمه زنان سرپرست خانواده، مرخصی‌های ویژه زنان و ده‌ها مسئله دیگر؛ این‌ها باید رعایت بشود.» رهبر شهید انقلاب به نکات مهم و تاریخی دیگری هم اشاره می‌کنند که به شکلی فشرده به آن‌ها اشاره می‌شود: «مرد‌ها به زن‌هایشان بگویند من تو را دوست دارم.» این اولین حق، یعنی حق محبت. «حق مهم و بزرگ دیگر در خانه برای زنان، نبود خشونت است.» مدیریت خانه‌داری، رئیس خانه، مدیر خانه، زنان و بانوان خانه‌اند. «حق دیگر، باز گذاشتن وسایل ترقی و پیشرفت، مثل تحصیل علم و بعضی مشاغل زنانه و امثال این‌ها.»

و در ادامه چنین می‌گویند: «در اسلام، زن در حرکت و در پیشرفت استقلال دارد، توانایی دارد، عنوان دارد، هویت دارد؛ در آنجا نخیر، هویت زن تابع هویت شوهر است؛ شما یک نام خانوادگی دارید، ازدواج که کردید، دیگر آن نام خانوادگی کنار می‌رود، نام خانوادگی شوهر روی شما می‌آید! این یک علامت است، یک نشانه است.»

رهبر شهید، از بیان حق زنان اباندا شدند

دکتر زهرا داورپناه
عضو هیئت علمی
پژوهشکده زن و خانواده

حق و نیاز زنان نسبت به محبت و تأکید روایات بر ابراز محبت صریح همسر، حق خشونت که البته در غرب بسیار مورد نقض قرار می‌گیرد و حق پیشرفت، تحصیل و اشتغال

موارد دیگری مانند کمک همسران به زحمات در فرزندآوری، عدم تحمیل کارهای خانه، تقدیر از مدیریت اقتصادی خانه علی‌رغم مشکلات اقتصادی و موارد متعدد دیگر در اسلام ملحوظ است. در مقابل سرمایه‌داری غربی هویت زن را مغلوب مردان می‌خواهد و به زن به عنوان وسیله‌ای مادی می‌نگرد. جنجال‌های اخیر در آمریکا یک نشانه از فرهنگ شی انگاری زنان است. «تخریب بنای خانواده، کودکان پدرشناس، کاهش نسبت‌های خانوادگی، تخریب بنای خانواده، باندهای شکار دختران جوان، ترویج روزافزون بی‌بندوباری جنسی به نام آزادی! شاید یکی از بزرگ‌ترین گناهان منطق و فرهنگ سرمایه‌داری غرب این است که این همه کار خلاف را انجام می‌دهد، اسمش را می‌گذارد آزادی! نکته مهمی که رهبر شهید در این بخش به آن اشاره می‌کند، آسیب‌شناسی مفاهیم وارداتی و ظاهراً فاخری است که در واقع به ترویج آلودگی‌های سرمایه‌داری خدمت می‌کند.

عملکرد جمهوری اسلامی در حوزه زنان، برهانی قاطع در رد افسانه‌های غربی و اثبات دیدگاه اسلامی است. هیچ وقت در ایران این تعداد زن دانشمند، زن متفکر نداشته‌ایم؛ این تعداد افرادی که می‌توانند فکر پویانده ارائه بدهند، راهکار ارائه بدهند، نداشته‌ایم؛ هیچ وقت نه که این مقدار نداشته‌ایم، [بلکه] یک‌دهم این را هم نداشته‌ایم؛ می‌توانم بگویم یک‌دهم این را هم نداشته‌ایم. این پیشرفت‌ها همه توسط زنان مسلمان و مقید رقم خورده است. نکته جالب این است که در پایان رهبر شهید، طرح نظریه اسلامی در حوزه زنان را «بهترین ترویج اسلام» بالخاص برای بانوان ذکر می‌کند. تبیین و بازسازی این نظریه با مراجعه به میراث اسلامی و به خصوص دریافت‌های رهبر شهید از قرآن و روایات می‌تواند موضوع ده‌ها فعالیت علمی و پژوهشی نورانی باشد، ان شاء الله...

رتبه‌ای یکسان خلق شده‌اند و ایمان و عمل صالح، نجات بخش هر دو است.

● **مقامات عرشی:** راه دستیابی به کمالات معنوی و ابزارهای آن بر زن و مرد به یکسان باز است. بر اساس این المسلمین و المؤمنات و المؤمنین و المؤمنات و القانتین و القانتات و الصادقین و الصادقات و الصابرين و الصابرات و الخاشعین و الخاشعات و الخاشعات و الخاشعات و الصائمین و الصائمات و الحافظین و الحافظات و الذاکرین الله کثیراً و الذاکرات، زن و مرد و اجد این اوصاف، مورد توجه خداوند و لایق وصول به مقامات عرشی هستند. ● **حرکت و پیشرفت:** بنا بر منطق قرآنی و لهنّ مثل الذی علیهنّ، حقوق متقابل زنان و مردان برابر است و همانند عالم معنوی، زنان می‌توانند در عرصه‌های مادی مثل سیاست، کسب و کار، فعالیت اجتماعی و... حرکت و پیشرفت کنند. البته در عین وجود این برابری‌ها، در ارتباط میان زن و مرد محدودیت‌هایی برای مهار کثکث جنسی، مانند حجاب زن، پوشش مرد، رعایت فاصله جسمی، تشویق به ازدواج و مانند آن وضع شده است. فقدان این مهار به انحطاط و فسادهای سازمان‌یافته‌ای منجر می‌شود که در غرب وجود دارد. به این ترتیب، در نگاه اسلام، زن و مرد دو عنصر متعادل انسانی‌اند؛ کاملاً متعادل، با مشترکات بسیار زیاد و برخی خصوصیات متفاوت که بر حسب ساخت جسمانی، و برای همکاری در خانواده است. زن، مرد و فرزندان در خانواده حقوق متقابلی دارند که رهبر شهید به برخی موارد اشاره می‌کنند: اولین حق زنان، عدالت در خانواده و اجتماع است که تأمین آن بر عهده افراد و حاکمیت است. حفظ امنیت زنان، حفظ کرامت زنان؛ رهبر شهید در توضیح این موارد به آیات قرآن و احادیث استناد می‌کند. بنابراین مطالعه تفصیلی این متن و موارد مشابه آن برای دانش‌پژوهان مطالعات زنان بسیار راهگشا است. برابری‌های مالی و نبود تبعیض مادی مانند برابری دستمزد در برابر واحد کار مساوی، حق بیمه برای زنان شاغل، بیمه زنان سرپرست خانوادگی، مرخصی‌های ویژه زنان

ایشان حقوق خانوادگی زنان را نیز مورد تأکید قرار می‌دهند:

صحبت‌های من در باره بیانات رهبر شهید انقلاب در دیدار هزاران نفر از زنان و دختران در تاریخ ۱۲ آذر سال گذشته است. این دیدار در ادامه قرار سالانه و اختصاصی بانوان کشور با رهبر شهید برگزار شد و در آغاز آن تعدادی از بانوان نخبه و نیز خانواده‌های شهدای جنگ ۱۲ روزه سخنرانی کردند. رهبر شهید در ابتدا از این بانوان تقدیر و سپس به مناسبت ایام ولادت حضرت زهرا (س) نکاتی در باره ایشان ذکر می‌کردند: «حضرت صدیقه طاهره (س) مانند سایر معصومین، انسانی کامل و عرشی هستند. ایشان در همه ابعاد زندگی، عبادت، ایثار، تاب‌آوری در سختی‌ها، در دفاع شجاعانه از حق مظلوم، در تبیین حقایق و روشنگری، در فهم و عمل سیاسی، ببینید، این‌ها همه خصوصیات فاطمه زهرا (س) است. به عنوان یک زن و دارای جنسیت زنانه، در خانه‌داری، در شوهرداری، در فرزندپروری، کسی مثل زینب (س) را پرورش می‌دهد و به وجود می‌آورد. کسی مثل امام حسین (ع) و امام حسن (ع) را در آغوش خودش تربیت می‌کند.»

با توجه به همین نکات در طلیعه بحث، افق مدنظر رهبر شهید برای زنان روشن می‌شود و واضح است که ایشان، حضرت فاطمه (س) و زنان شاخص را «استثنا» تلقی نمی‌کنند و اتفاقاً آنان را شاخص و افق زیست زن مسلمان می‌دانند. این نگاه روشن و پویا به زنان در مباحث بعدی نیز روشن می‌شود. به نظر رهبر شهید در بین موضوع‌هایی که در مورد جنس زن باید مطرح بشود، دو موضوع مهم‌تر از همه است: یکی «شان زنان» و دیگری «حقوق زنان». در حالی که متأسفانه برخی از جریان‌های مذهبی و انقلابی، گرفتار حق‌هراسی در زمینه زنان هستند و هر سخنی از حقوق زنان را جفا به خانواده می‌دانند، رهبر شهید انقلاب با تاسی به رویکرد قرآنی، از بیان حق اباندا رند. ایشان فهرستی از نکات قرآنی در باره زن را ارائه می‌دهند:

● **من ذکر و أنتی:** بر اساس آیه اِنَّا خَلَقْنَا کُفَّ مِّنْ ذَکَرٍ وَّ اُنْثٰی، زن و مرد در پیدایش حیات و تاریخ بشر برابر هستند. ● **رتبه‌ای یکسان:** بنا بر آیه و مَنْ یَعْمَلْ مِنَ الصّٰلِحٰتِ مِنْ ذَکَرٍ وَّ اُنْثٰی وَ هُوَ مُؤْمِنٌ، زن و مرد برای وصول به هدف و

* جملات داخل گیومه بیانات رهبر شهید در دیدارهای ایشان است.

۲ نوآوری‌های فکری و فقهی در حوزه زنان

بررسی تقابل دو نگاه؛ نگاهی که زن را کارگزار مصرف و لذت می‌خواهد و نگاهی که او را مدیرحیات انسانی می‌بیند

زن ایرانی؛ روایت عزتمند حضور اجتماعی

دکتر زهره سادات لاجوردی از نگاه
رهبر شهید به زن می گوید؛
زنی که در عین مادری و همسری
مدیر حیات انسانی است

«آزادی غربی»؛ پوششی برای بردگی نوین

دکتر لاجوردی در آغاز گفت و گو، با اشاره به تجربه جهانی زن در تمدن غرب می گوید: رویکرد غرب به بهانه آزادی زن، مقدمات عرضه رایگان او را برای اهداف نظام سرمایه داری فراهم کرده است. در ظاهر از حقوق زن سخن می گویند، اما در عمل زن را از چشمه انسان ساز وجودش جدا و به ابزار بازتولید ثروت و لذت بدل کرده اند. او ادامه می دهد: وقتی زن از مادری و نقش تربیتی تهی می شود، در عمل از مدار کرامت خارج شده است. در فرهنگ غربی حتی اقداماتی چون قتل جنین با عنوان حق بر بدن توجیه می شود. حال آنکه فطرت زن، بر پرورش و تداوم حیات تنظیم شده است نه انقطاع آن.

اسلام؛ نگاهی که زن را مسئول و متکامل می داند

نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی، با استناد به سخنان رهبر شهید معظم انقلاب اسلامی در دیدار ۳۰ آذر ۱۳۷۲ با زنان مسلمان و انقلابی، یادآور می شود: ایشان آن روز فرمودند زن مسلمان می تواند در عین حضور در میدان سیاست، تحصیل، کار و تصمیم گیری های اجتماعی، همسر و مادری نمونه باشد. یعنی هیچ تقابلی میان معنویت، مسئولیت اجتماعی و اصالت خانوادگی وجود ندارد. لاجوردی توضیح می دهد که این نگاه در واقع بنیاد همان الگوی «زن مسلمان ایرانی» است که رهبری در سال های اخیر آن را اصل سوم میان دو نگاه شرقی و غربی معرفی کردند: در این الگو، زن نه در حاشیه است و نه ابزاری برای مصرف؛ او محور حیات انسانی و شریک تمدن سازی است.

الگوی سوم؛ زنانگی به مثابه توانایی، نه ضعف

این فعال حوزه زنان تأکید می کند: حتی واژه حیا در نظام فکری اسلامی با کرامت پیوند دارد، نه با ممنوعیت. زن در فقه و اخلاق اسلامی موجودی ناقص یا وابسته نیست؛ برعکس، در مسیر رشد معنوی و انسانی، هم تراز مرد تعریف شده است. لاجوردی با اشاره به بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با زنان و دختران کشور در تاریخ ۲۷ آذر ۱۴۰۴ می گوید: ایشان تصریح کردند زن و مرد دو عنصر مکمل در اداره جامعه اند و زن مسلمان می تواند در همه عرصه ها از علم و سیاست تا مدیریت اجتماعی، نقش آفرین باشد. این سخن، ترجمان همان عدالت جنسیتی حقیقی است که از درون ایمان و معرفت زاده می شود، نه از تقلید از مدل های بیرونی.

زن، کارگزار خانه نیست؛ مدیر است

لاجوردی این جمله معروف رهبر شهید در همان دیدار را محور تحلیل خود می داند و می گوید: وقتی رهبر شهید انقلاب در آذر ۱۴۰۴ فرمودند زن، کارگزار خانه نیست، مدیر است؛ در واقع پرده از یک واقعیت عمیق اجتماعی برداشتند. یعنی خانه یک نهاد اقتصادی و تربیتی است و زن در رأس آن، مدیر تدبیر، نظم و عشق است. مدیریت در نگاه اسلامی الزاماً مردمحور نیست؛ بلکه هر جا عقل و محبت توأمان باشد، آنجا مدیریت معنا دارد.

از حجاب تا حضور؛ تعادل میان حریم و حرکت

در پاسخ به پرسشی درباره نسبت «حجاب و نقش اجتماعی»، نماینده تهران با استناد به بخشی دیگر از بیانات رهبر شهید معظم انقلاب در تاریخ آذر ۱۳۷۲ می گوید: ایشان فرمودند حجاب شرط اول است؛ زیرا بدون آن، زن فراغت لازم برای دست یافتن به مراتب بالا را به دست نخواهد آورد. این یعنی پوشش، سد نیست، بلکه سپر است؛ سپری که به زن اجازه می دهد در میدان حاضر باشد بی آنکه هضم محیط شود.

لاجوردی ادامه می دهد: در تجربه امروز جامعه ما، زن محجبه نه مانع پیشرفت شده و نه منزوی مانده، بلکه به گواه آمار و واقعیت میدانی، در علم، سیاست، پژوهش و حتی کار آفرینی پیشتاز است. این همان چیزی است که رهبر شهید معظم انقلاب در آخرین دیدارشان با زنان تأکید کردند: جمهوری اسلامی نشان داده که زن مسلمان و مقید به پوشش اسلامی می تواند در همه عرصه ها، بیشتر از دیگران حرکت و نقش آفرینی کند.

مسئولیت اجتماعی در کنار رسالت خانوادگی

در پاسخ به پرسشی درباره جمع مسئولیت خانوادگی و فعالیت اجتماعی، خانم لاجوردی به بخشی از سخنان رهبر شهید در آذر ۱۴۰۴ اشاره می کند: ایشان فرمودند تشکیل خانواده از مهم ترین کارهای انسانی است و زن و مرد در آن، حقوق و تکالیف متقابل دارند. این یعنی ارزش خانه نادیده گرفته نمی شود، بلکه در کنار حضور اجتماعی معنا می یابد.

مریم احمدی | زن مسلمان ایرانی، داستانی است میان عشق و مسئولیت؛ میان آرامش خانه و تپش جامعه. در نگاه رهبر شهید، او نقطه آغاز تربیت انسان و برایند یک تمدن معناگر است؛ نه تنها حافظ خانه، که معمار آینده. در این فرصت، به سراغ زنی رفته ایم که سال ها از همین نگاه سخن گفته و آن را در فضای سیاست و اجتماع تجربه کرده است. در ادامه، گفت و گوی ما با دکتر زهره سادات لاجوردی، نماینده تهران، ری، پردیس، شمیرانات و اسلامشهر در مجلس شورای اسلامی را می خوانید؛ گفت و گویی تحلیلی از نسبت «زن، مادری و مسئولیت اجتماعی»، در چارچوب منظومه فکری رهبر معظم انقلاب و تجربه زیسته انقلاب اسلامی.

موفق اداره کرده است. این توأمان بودن فضیلت زن ایرانی است که نه غرب می‌تواند آن را تخریب کند و نه حتی بعضی نسخه‌های تحریف شده از مدرنیته شرقی.

رسانه و بازنمایی نادرست

لاجوردی بخش درخور توجهی از چالش‌های روز را متوجه فضای رسانه‌ای می‌داند: رهبر شهید در همان سخنرانی آذر ۱۴۰۴ نسبت به تکرار حرف‌های غربی‌ها در رسانه‌های داخلی هشدار دادند. فرمودند وقتی درباره پوشش یا همکاری زن و مرد حرف می‌زنید، مراقب باشید که تفسیر رسانه‌ای شما از مدل غربی پیروی نکند. او ادامه می‌دهد: این دقت نشان می‌دهد مسئله، نه فقط یک حکم فقهی که یک هویت تمدنی است. حجاب، ظاهر تمدن اسلامی است و رسانه باید پاسبان آن باشد، نه مبلغ دگرذیسی فرهنگی.

بازگشت به خود، اعتماد به الگو

لاجوردی در جمع‌بندی سخنانش می‌گوید: زن ایرانی امروز دیگر نیاز ندارد خود را با متر غربی بسنجد. الگوی خودش را دارد؛ الگویی که رهبر شهید بارها به آن اشاره کردند: زن مؤمن، فعال، اندیشمند و در عین حال آرامش‌بخش خانواده. او با مکتبی تأمل‌برانگیز می‌افزاید: وقتی زن، حقیقتاً مدیر خانه باشد نه مستخدم آن، و در کنار آن در برابر مسئولیت‌های اجتماعی احساس تکلیف کند، خانواده و جامعه هر دو رشد می‌کنند. اینجاست که معنای حقیقی آزادی و پیشرفت تحقق می‌یابد؛ آزادی‌ای برخاسته از ایمان، نه از مصرف.

او تأکید می‌کند: زن مسلمان ایرانی برخلاف الگوی سرمایه‌داری، میان خانه و جامعه غیربیت نمی‌بیند. او در هر دو عرصه مربی و خلاق است. این همان جمع‌اضداد ممکن است که اسلام ممکن ساخت: رقت و قاطعیت، عفت و حضور، مادری و مدیریت.

زن؛ مظهر کرامت و محبت

او سپس به حقوق خانوادگی زن اشاره می‌کند و می‌گوید: در نگاه ایشان، نخستین حق زن عدالت در رفتار اجتماعی و خانوادگی است و پس از آن حفظ امنیت، حرمت و کرامت؛ تا جایی که فرمودند زن گل است نه کارگزار خانه. در این تعبیر، کرامت زن نه از طریق جایگاه شغلی بلکه از طریق احترام و امنیت او تثبیت می‌شود. لاجوردی در توضیح می‌افزاید: غرب زن را برای بازار آزاد می‌خواهد، اسلام زن را برای جامعه انسانی. اگر غرب در شعار از محبت زنان می‌گوید اما آن‌ها را قربانی میل و تبلیغات کرده، اسلام محبت به زن را وظیفه مرد می‌داند و خشونت علیه او را منع می‌کند.

چهره زن ایرانی در آینه انقلاب اسلامی

نادیده گرفتن دستاوردهای زنان پس از انقلاب از نگاه او نوعی بی‌انصافی تاریخی است: به تعبیر رهبر شهید، ایران پیش از انقلاب حتی یک صدم این حجم از زنان دانشمند، متفکر و صاحب نظر را نداشت. انقلاب اسلامی، ظرفیت‌های زن ایرانی را از حاشیه به متن آورد بدون آنکه هویت زنانه را از او بگیرد. او می‌گوید: زن ایرانی امروز با حفظ ایمان و حجاب، دانشگاه ساخته، پژوهش پیش برده، قانون نوشته، رسانه مدیریت کرده و خانواده‌ای

در نگاه ایشان، نخستین حق زن عدالت در رفتار اجتماعی و خانوادگی است و پس از آن حفظ امنیت، حرمت و کرامت؛ تا جایی که فرمودند زن گل است نه کارگزار خانه

معماری خودباوری

مصطفی زمانیان؛ عضو هیئت علمی دانشکده حکمرانی دانشگاه تهران

و آینده‌اش را بادستان خردمند خود ترسیم کند. آنچه امروز شاهد آن هستیم، یک نظام ساختار یافته پیشرفت است که با تکیه بر این منظومه زبانی بومی و ملی، راه خود را به سوی افق‌های روشن باز می‌کند. این میراث گران سنگ، یعنی پلتفرم ملی پیشرفت و آبادانی و استقلال، همان سرمایه پایه‌ای است که رهبری اکنون ایران با درایت و هوشمندی از آن محافظت خواهد کرد. این دستاورد، نه یک نقطه پایان، بلکه یک سکوی پرتابی است که رهبر کشور با تکیه بر آن و با استفاده از این منظومه زبانی و فکری منسجم، گام‌های بلندتری را برای تحقق عدالت، کارآمدی و رفاه در عصر جدید بر خواهد داشت؛ چرا که پاسداری از این میراث خودباوری، ضامن تداوم عاملیت و شکوه ایرانی در جهان فرداست.

این پلتفرم زبانی و اندیشه‌ورزی، خاصه در سه حوزه کلیدی دفاعی، نهادسازی و فناوری، چنان با قدرت عمل کرد که توانست آینده پیش‌فرضی که در آن ایرانی را ضعیف و وابسته تصویر می‌کرد در هم شکسته و آینده‌ای متمایز را اعلام و ابراز کند.

در ذهن جوان ایرانی، نشان دادند که دستیابی به قله‌های علم، نه یک آرزوی دور، بلکه یک دسترس‌پذیر است. چنان در عمق جان جامعه نخبگانی ریشه دوانده که امروز ایران مقتدر به یک باور عمومی و یک حقیقت غیرقابل انکار تبدیل شده است. دفاع از کارنامه ۳۷ ساله ایشان از منظر توسعه و پیشرفت است که با اولویت بخشیدن به خلق منظومه زبانی و اندیشه‌ای در پیشرفت، مسیر پیشرفت را برای نسل‌های آینده ایران تضمین کرد. ایشان ثابت کردند که پیشرفت واقعی، تنها زمانی رخ می‌دهد که یک ملت به داشته‌های خود باورمند باشد

نظام‌سازی رهبر شهید انقلاب حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در طول ۳۷ سال گذشته را باید فراتر از مدیریت‌های کلان معمول، به مثابه تلاش برای طراحی و تثبیت یک منظومه زبانی بومی و ملی، برای پیشرفت ایران تحلیل کرد. در لایه هستی‌شناختی، بزرگ‌ترین دستاورد این دوران، خلق یک دستگاه فکری نو بود که توانست مفهوم پیشرفت را از قید الگوهای تحمیلی رها کرده و آن را بر مدار عاملیت ایرانی بازتعریف کند. در شرایطی که بحران‌های پیرامونی و فشارهای بین‌المللی می‌توانست ایران را به یک کنشگر منفعل و دنباله‌رو تبدیل کند، نگاه راهبردی ایشان بر ساخت یک پلتفرم ملی متمرکز شد که هدف آن، باورپذیر کردن توانمندی‌های درونی در تمامی عرصه‌ها در ذهن جوانان و نخبگان ایران بود. نسلی که حتی دوران سخت جنگ و دوران قبل از انقلاب را ندیده بودند، اما باورمندانه این دستگاه زبانی و اندیشه‌ای را پذیرفتند و بدان عامل شدند.

رهبر شهید انقلاب با درک این واقعیت که بستر محتوا را می‌بلعد، تمرکز خود را بر تغییر بستر ذهنی نخبگان و جامعه قرار دادند. ایشان با استفاده از زبان آفرینش‌گری و تأسیس «توانستند منظومه‌ای زبانی خلق کنند که در آن، واژگانی چون «جنبش نرم‌افزاری»، «بومی‌سازی» و «خودکفایی»، از سطح شعار خارج شده و به یک واقعیت پدیدار شده در زیست‌بوم پیشرفت ایران تبدیل شوند. این پلتفرم زبانی و اندیشه‌ورزی، خاصه در سه حوزه کلیدی دفاعی، نهادسازی و فناوری، چنان با قدرت عمل کرد که توانست آینده پیش‌فرضی که در آن ایرانی را ضعیف و وابسته تصویر می‌کرد در هم شکسته و آینده‌ای متمایز را اعلام و ابراز کند.

در حوزه دفاعی، ایشان موفق شدند قدرتی را تأسیس کنند که ریشه در دانش و اراده بومی دارد. این دستاورد، فراتر از ابزارهای نظامی، به معنای تولید یک زبان اقتدار بود که به دشمنان نشان داد ایران دیگر یک دست‌نخور کار سیاست‌گذاری برای دیگران نیست، بلکه خود خالق بستر امنیت در منطقه است. این توانمندی دفاعی، در واقع تکیه‌گاهی شد تا سایر بخش‌های توسعه بتوانند در فضای سرشار از اعتماد به نفس رشد کنند. در حوزه نهادسازی، ایشان با خلق منظومه زبانی و گفتمانی جدید و تقویت نهاد‌های انقلابی و مردمی در کنار ساختارهای رسمی، مدلی از حکمرانی را پیش بردند که در آن مشارکت نخبگانی و عاملیت احاد مردم اصل بنیادین است. این نهادسازی، فضایی گشوده ایجاد کرد که در آن استعداد‌های ایرانی، خودرانه در حاشیه، بلکه در متن پیشرفت کشور بازشناسی کردند. در حوزه فناوری نیز، پافشاری راهبردی ایشان بر مرجعیت علمی و حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان، به تولید باور به توانستن در پیچیده‌ترین سطوح تکنولوژی منجر شد. ایشان با تغییر نحوه پدیدار شدن دانش

روایت زنی که پس از شهادت رهبر
مامور ادامه دادن راه او در میدان روایت و تمدن‌سازی است

از پیوند عزت تا جهاد تبیین در بیانات رهبر شهید انقلاب

زن مأموریت‌گرا در جهان پس از او

دکتر ناهید طیبی
 کارشناس تاریخ اسلام

مریم احمدی تنها سوگ یک رهبر یا داغ یک فرمانده نیست که این روزها در دل‌ها سنگینی می‌کند؛ برای بسیاری، فقدان او یعنی گسست از حقیقتی که هم‌زمان عارف، سیاست‌مدار، اندیشمند و معلم عزت بود. دکتر ناهید طیبی، کارشناس تاریخ اسلام، وقتی از او سخن می‌گوید، عزت‌رانه یک احساس فردی، که یک «نظام معنایی» می‌بیند که در جان این رهبر شهید مجسم شده و حالا باید در زیست تک‌تک ما - به‌ویژه زنان مسلمان - تکرار شود. از واژه‌های خاصی که او به زبان آورد و جهان سیاست و اندیشه را با آن‌ها صورت‌بندی کرد، تا سادگی حیرت‌آورش در سبک زندگی، از «الگوی سوم زن» و «نرمش قهرمانانه» تا تأکید بر «زن مأموریت‌گرا» و «روایت صادق»، طیبی تلاش می‌کند نشان دهد عزت در این منظومه، چگونه هم‌زمان یک مفهوم قرآنی، یک راهبرد سیاسی و یک برنامه زندگی است. در این گفت‌وگو، او از عمق این عزت، نسبتش با شهادت رهبر و مسئولیت زن مؤمن در روزهای پس از او سخن می‌گوید؛ خواندن این روایت دقیق و صریح، می‌تواند برای هر زنی که می‌خواهد بداند «بعد از او چه باید کرد»، نقطه شروع یک تصمیم تازه باشد.

«عزت»، ستون خیمه اندیشه رهبری

دکتر طیبی در ابتدا با بیان اینکه فقدان رهبر شهید معظم انقلاب، فراتر از یک سوگ شخصی یا سیاسی، ضربه‌ای عمیق به حقیقت وجودی جامعه و آرمان‌های آن بوده است، توضیح می‌دهد: این فقدان، که شاید در عمق خود با فقدان امام خمینی (ره) یا حتی در ابعادی عظیم‌تر قابل قیاس باشد، نیازمند بازخوانی و درک عمیق‌تر از شخصیت چندوجهی ایشان است. در این میان، مفهوم «عزت» به عنوان یکی از ستون‌های اصلی اندیشه و سیره رهبر شهید، خودنمایی می‌کند؛ مفهومی که در تاریخ و روایت کلام و عمل ایشان تنیده شده و گویی تجسم عینی آن در شخصیت ایشان رخ نموده بود. این تأکید مکرر بر عزت، که ریشه در آیات الهی و روایات دارد، تصویری روشن از هدایتگری را ترسیم می‌کند که جامعه را به سمت تعالی و کرامت انسانی رهنمون می‌ساخت.

او یادآور می‌شود: در چنین بستری، بازخوانی اندیشه‌های این شخصیت برجسته، ما را به سوی مفاهیم کلیدی هدایت می‌کند؛ از جمله مفهوم «زن مأموریت‌گرا» و «الگوی سوم زن» که نقطه مقابل الگوهای رایج و کلیشه‌ای زنانه قرار می‌گیرد. این الگو، زنی را ترسیم می‌کند که نه در چارچوب نگاه ابزاری غرب و نه در حصار سنت‌های دست‌وپاگیر، بلکه با تکیه بر هویت اصیل انسانی و رسالت الهی خویش، نقشی فعال و مأموریت‌گرایانه در جامعه ایفا می‌کند. جهاد تبیین و روایت صادقانه، از جمله عرصه‌هایی است که این زن تراز انقلاب می‌تواند در آن بدرخشد و با سلاح بصیرت و آگاهی، مسیر حق را روشن سازد.

عزتمندی در لغت و قرآن؛ از «أرض عزاز» تا «عزت مؤمنان»

مدیردانشنامه‌زن مسلمان پژوهشگاه مطالعات اسلامی جامعه الزهراء (س) توضیح می‌دهد: در زبان عربی، عزت به حالتی گفته می‌شود که شکست را از انسان دفع می‌کند؛ ترکیبی از شرافت، شکست‌ناپذیری و ستم‌ناپذیری. مثال می‌آورد که عرب به زمینی که سخت و نفوذناپذیر باشد، «أرض عزاز» می‌گوید؛ زمینی که چیزی به آسانی در آن فرو نمی‌رود. از نظر او، همین تصویر را می‌توان در مواضع رهبر شهید در چند دهه رهبری دید؛ مواضعی که در برابر نظام سلطه، مذاکره‌های تحقیرآمیز و فشارهای بیرونی، نفوذناپذیر باقی ماندند. او در ادامه، به آیات قرآن اشاره می‌کند؛ جایی که نزدیک به نود بار مشتقات «عزت» آمده است و یادآوری می‌کند: بخش عمده این موارد، عزت مثبت و الهی را نشان می‌دهد؛ از «ان تَبَتَّعُوا الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا» تا «وَاللَّهُ الْعَزُّ»

وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ». قرآن، عزت‌رانه یک امتیاز طبقاتی یا محصول پیوستن به قدرت‌های دنیا، بلکه سرمایه‌ای می‌داند که در نسبت با خدا، رسول و مؤمنان تعریف می‌شود و منافقان از درک آن عاجزند.

عزتمندی نه در کاخ‌ها در طاعت خدا

اما این عزت قرآنی در ساحت عمل چگونه به دست می‌آید؟ مدیر گروه تاریخ پژوهشگاه در پاسخ به یک حدیث قدسی اشاره می‌کند و توضیح می‌دهد: در منطق دینی، سرچشمه عزت نه در قدرت‌های زمینی، بلکه در بندگی خداوند قرار دارد؛ همان‌گونه که در روایت آمده است که خداوند می‌فرماید: «إِنِّي وَضَعْتُ الْعِزَّةَ فِي طَاعَتِي وَالنَّاسَ يَطْلُبُونَهَا فِي أَبْوَابِ السَّلَاطِينِ؛ فَمَتَى يَجِدُونَهَا؛ مَنْ عَزَّتْ رَأْسًا دَرَّ عِزَّتُهَا مِنْ خَدَّيْهَا»؛ یعنی چه زمانی پادشاهان جست‌وجوی می‌کنند، پس چه زمان آن را خواهید یافت؟». بسیاری از انسان‌ها برای دست‌یافتن به عزت، راه در خانه صاحبان قدرت و ثروت را در پیش می‌گیرند، در حالی که این مسیر سرانجامی جز وابستگی و خواری ندارد؛ چرا که عزت از کسی طلب می‌شود که خود مالک آن نیست. این روایت در واقع منطق عزت‌طلبی انسان را اصلاح می‌کند و جهت آن را از اتکال به قدرت‌های موقت به سوی اتصال به منبع حقیقی عزت تغییر می‌دهد. بر همین اساس، مجموعه‌ای از مؤلفه‌های عزت در قرآن و روایات مورد توجه قرار می‌گیرد؛ اطاعت از خداوند، پایبندی به ارزش‌های اسلامی - نه صرفاً هنجارهای متغیر اجتماعی - تقوا، قناعت، صبر و توکل.

به تعبیر او، انسانی که روحیه قناعت دارد در برابر تهدید و تطمیع سرخم نمی‌کند و کسی که توکل به خدا و معیارهای ثابت الهی را مبنا قرار داده، حاضر نیست عزت خود را به بهای محبوبیت‌های گذرا یا منافع کوتاه‌مدت معامله کند. آثار چنین عزتی در رفتار اجتماعی نیز آشکار می‌شود؛ روحیه طاغوت‌ستیزی و مقابله با ظلم، استقلال و اعتماد به نفس و توان اثرگذاری بر دیگران به جای آنکه منفعلانه از آنان اثر بپذیرد.

رهبر شهید؛ آغاز حقیقتی که شهادت پایانش نبود

این مفهوم عزت چگونه در شخصیت رهبر شهید تجسم پیدا می‌کند و تفاوت او با دیگر رهبران در چه بود؟ این کارشناس دینی در توضیح می‌گوید: برخی متفکران سیاسی مانند فوکویاما معتقدند دیکتاتورها و حاکمان قدرت محور با مرگشان پایان می‌یابند؛ زیرا موجودیت آنان به قدرت و سلطه گره خورده است. اما در باره رهبران معنوی و الهی، ماجرا متفاوت است. آنان با شهادت نه تنها پایان

دکتر طیبی، این واژه‌ها و مفاهیم برخاسته از ذهنی است که اندیشه‌ورز و ژرف‌نگر است، تاریخ‌رامی شناسد و نسبت‌زنده و عاشقانه‌ای با قرآن و سیره اهل بیت (ع) دارد.

ساده‌زیستی و وقار: عزت‌در جزئیات زندگی روزمره

اما در سبک زندگی شخصی رهبر شهید چه نشانه‌هایی از این عزت دیده می‌شد؟ این کارشناس دینی توضیح می‌دهد: عزت اگر حقیقی باشد، در کوچک‌ترین جزئیات زندگی نیز خود را نشان می‌دهد. برای روشن شدن این معنا می‌توان به نمونه‌هایی از سادگی و توازن در سبک زندگی رهبر شهید اشاره کرد؛ از جمله ماجرای هدیه‌ای کریستالی که در یکی از سفرهای رسمی به ایشان تقدیم شده بود. روایت شده است که وقتی گفته شد این ظرف نفیس را می‌توان به خانه برد، با این استدلال از پذیرش آن صرف‌نظر کردند که ورود چنین وسیله‌تجملی به خانه، با سادگی فضای زندگی سازگار نیست و ناخواسته سبک و ترکیب دیگر وسایل را نیز تغییر می‌دهد.

همین حساسیت ظریف نشان می‌دهد عزتی که در شخصیت ایشان شکل گرفته بود، حتی در جزئیات زندگی نیز اجازه نمی‌داد به تجملات تحمیلی یا الگوهای مصرفی بی‌ریشه تن دهد. در کنار این سادگی، نشانه‌های دیگری از عمق فرهنگی و فکری ایشان نیز به چشم می‌خورد؛ از شب‌های شعر در بیت و تسلط قابل توجه بر وزن و قافیه گرفته تا کتابخانه‌ای غنی و علاقه به رمان‌های فلسفی. مجموعه این ویژگی‌ها نشان می‌دهد که عزت در منظومه فکری ایشان، تنها یک شعار سیاسی نبود، بلکه با عمق اندیشه، فرهنگ‌سازی ادبی و پیوند زنده با هنر معنا پیدا می‌کرد. یکی از اصطلاحات رهبری که بارها درباره آن صحبت شده است، کلید واژه «نرمش قهرمانانه» است. این تعبیر چگونه در چارچوب عزت تحلیل می‌شود؟ این کارشناس تاریخ اسلام توضیح می‌دهد: این تعبیر یکی از زیباترین صورت‌بندی‌ها برای صلح امام حسن (ع) در طول چهارده قرن است. نرمش در اینجا از سرضعف نیست، بلکه نرمشی است که از اوج قدرت و عقلانیت برمی‌آید؛ نرمشی که هدفمند است و راه را برای پیروزی‌های بعدی باز می‌کند. این تصویر را کنار سکوت پرمعنای بیست و پنج ساله امیرالمؤمنین (ع) می‌گذارد و نتیجه می‌گیرد که عزت، همیشه به معنای فریاد بلند و درگیری ظاهری نیست، بلکه گاه در سکوت قهرمانانه و نرمش برآمده از حکمت تجلی می‌کند. همین نوع نگاه است که می‌تواند به زنان و مردان مسلمان، در موقعیت‌های پیچیده اجتماعی و خانوادگی، الگوی تصمیم‌گیری عزتمندانه بدهد؛ تصمیم‌هایی که ظاهرشان نرم است، اما در عمق، بر محور عزت و حق می‌چرخند.

زاده شد؛ اصطلاحی که پیش از او در ادبیات معاصر وجود نداشت. این تعبیر، می‌کوشد تصویر تازه‌ای از زن مسلمان ارائه کند؛ نه در حصار سنت‌های خشک و متحجرانه در هیاهوی مدرنیته افسارگسیخته، بلکه در قامت الگویی عزتمند، عالم، فعال و برخوردار از رسالت الهی. در امتداد همین منظومه فکری، رهبر شهید از «جهاد تبیین» سخن گفت؛ مفهومی که میدان جهاد را از عرصه نبرد‌های نظامی به گستره اندیشه، روایت و روشنگری کشاند. او همچنین از «مرجعیت علمی» و «نهضت نرم‌افزاری» یاد کرد؛ دو کلیدواژه‌ای که از دغدغه عمیقش برای عزت علمی و تمدنی امت حکایت دارد. از نگاه

سیاسی نبود، بلکه برآمده از همان منطق عزت‌محور دینی بود که شخصیت و رهبری او را شکل می‌داد.

از «الگوی سوم زن» تا «جهاد تبیین»؛ ذهنی که مفهوم می‌سازد

دکتر طیبی در ادامه تبیین می‌کند: یکی از درخشان‌ترین جلوه‌های عزت در سیره رهبر شهید، همین توانایی بی‌بدیل او در خلق زبان و مفاهیم متناسب با نیازهای فکری و اجتماعی زمانه است. از دل همین قدرت مفهومی بود که تعبیر نوآورانه «الگوی سوم زن»

نمی‌یابند، بلکه حقیقتشان تازه آغاز می‌شود. بر اساس این تمایز، رهبر شهید نه صرفاً یک حاکم سیاسی، بلکه حقیقتی‌زنده و الهام‌بخش است که شهادتش فصل تازه‌ای در حیات یک ملت و حتی یک امت می‌گشاید. ماندگاری چنین شخصیتی از همان عقلانیت عزتمندی ریشه می‌گیرد که در قرآن و روایات بر آن تأکید شده است. از نشانه‌های این رویکرد می‌توان به مواضع قاطع و نفوذناپذیر رهبر شهید در برابر نظام سلطه اشاره کرد؛ از جمله مخالفت صریح با مذاکرات تحقیرآمیز و تأکید بر اینکه نشست‌های پای میز آمریکانه مسیر عزت، بلکه آغاز ذلت است. چنین مواضعی صرفاً یک تصمیم

زن تراز و مأموریت‌گرایی؛ وظایف ما بعد از رهبر شهید

اما حالا که این رهبر تمدن‌ساز دیگر در میان ما نیست، هر کدام از ما چه وظیفه‌ای داریم؟ دکتر طبیبی پاسخ می‌دهد: یکی از اولین پاسخ‌ها، در بازتعریف نسبت زنان با جامعه و تاریخ است؛ زنانی که اگر از نگاه رهبر شهید به آن‌ها بنگرند، باید خود را «زن تراز» بدانند، نه صرفاً بازیگران حاشیه‌ای صحنه سیاست و اجتماع. زن تراز؛ زن مأموریت‌گرا نسبت به خلأهای جامعه است. این تعریف، نقطه‌مقابل وضعیت منفعل و منتظر است؛ وضعیتی که در آن، زن فقط منتظر می‌ماند تا سازمان‌ها و ساختارها برایش نقش بنویسند.

او ادامه می‌دهد: بعد از شهادت رهبر، یکی از اصلی‌ترین خلأهای جامعه، فقدان هم‌گرایی، انسجام، هم‌دلی و هم‌زبانی است. زن مأموریت‌گرا کسی است که این خلأها را تشخیص می‌دهد و به جای انتظار برای یک دستور رسمی، خودش دست‌به‌کار می‌شود؛ گروه و شبکه ایجاد می‌کند، فضا را تغییر می‌دهد، برای انسجام در محیط خانواده، محل کار، دانشگاه و فضای مجازی برنامه می‌چیند و اجازه نمی‌دهد میدان، یک‌سره در اختیار روایت‌های خصمانه بماند.

زن، روایت و جنگ روایت‌ها

این کارشناس دینی با اشاره به یکی از فرازهای سخن رهبر شهید ادامه می‌دهد: رهبر معظم انقلاب اسلامی توصیه کرده بودند که «در تاریخ معاصر، فعلا راوی باشید،

نه تحلیلگر؛ صدسال دیگر ما را تحلیل خواهند کرد». این جمله یک راهبرد بلندمدت برای مدیریت روایت تاریخ است. اگر امروز روایت صادق از وقایع ثبت نشود، تحلیل‌های فردا بر پایه تصویرهای تحریف‌شده شکل می‌گیرد. زنان در جنگ روایت‌ها نقش مهمی دارند؛ نقشی که می‌تواند از همان خانه و مدرسه و محله شروع شود. هر زنی که این روزها در خیابان، مدرسه، دانشگاه یا حتی در پشت صحنه فعالیت‌های فرهنگی و پشتیبانی حضور داشته، وظیفه دارد این حضور را ثبت کند؛ با نوشتن، ضبط صوت، ثبت تصویر و انتقال تجربه به نسل بعد. اگر ما روایت نکنیم، دیگران روایت خواهند کرد و آن وقت، بچه‌های ما واقعیت را از زبان کسانی خواهند شنید که با آن خصوصیت دارند. به طور نمونه اتفاق تلخ مدرسه میناب باید بزرگ‌جار زده شود تا در حافظه جمعی بماند و تبدیل به نقطه‌ای از هویت دختران نسل‌های بعدی شود؛ نه اینکه در هیاهوی روایت‌های کاذب گم شود.

زن مأموریت‌گرا؛ امتداد الگوی فاطمی و زینبی

این استاد حوزه و دانشگاه یادآوری می‌کند: در خطبه‌های حضرت زهرا (س)، سوگ او فقط سوگ یک پدر نیست؛ سوگ از دست دادن کسی است که برایش تمدن ساخته، او را از جاهلیت نجات داده و شهرش را از یک تجمع ساده، به یک جامعه متمدن تبدیل کرده است. ما هم فقط داغ یک فرد تاریخی را ندیده‌ایم؛ داغ یک رهبر تمدن‌ساز را دیده‌ایم.

در این نقطه، جایگاه زن مأموریت‌گرا روشن است. زنی که در امتداد خط فاطمی و زینبی می‌ایستد، حق را روایت می‌کند، تحریف را عیان می‌کند، برای آینده‌سند می‌سازد و اجازه نمی‌دهد شهادت یک رهبر، در روایت‌های تقلیل‌گرایانه به یک حادثه گذرا تقلیل پیدا کند. این زن، به تعبیر همان زن تراز مورد نظر رهبر شهید است؛ زنی که عزت را از متن قرآن و سیره اهل بیت (ع) می‌گیرد، آن را در سبک زندگی و انتخاب‌های کوچک و بزرگ خود جاری می‌کند و در میدان روایت و تمدن‌سازی، نقش فعال می‌پذیرد.

دکتر طبیبی در پایان تصریح می‌کند: عزت، در منظومه فکری رهبر شهید، چیزی فراتر از یک احساس فردی یا شعار سیاسی است؛ یک شبکه به هم پیوسته از ایمان، عقلانیت، استقلال، سادگی و مسئولیت‌پذیری که در تمام لایه‌های زندگی او دیده می‌شود؛ از اتاق مطالعه و شب‌های شعر و تولید مفاهیم تازه تا نحوه مواجهه‌اش با قدرت‌های جهانی و جزئی‌ترین انتخاب‌های سبک زندگی. اگر قرار باشد این عزت پس از شهادت او در جامعه زنده بماند، باید در «ما» تجسم پیدا کند؛ به ویژه در زنانی که می‌خواهند زن تراز این عصر باشند. زنانی که مأموریت‌گرا هستند، خلأها را می‌شناسند، روایت صادق را بر عهده می‌گیرند و در امتداد خط فاطمی و زینبی، نقش خود را نه در حاشیه، که در متن تاریخ آینده می‌فهمند. چنین زنانی، می‌توانند در حد خودشان، «حامنه‌ای‌های جدید» باشند؛ حاملان عزت در زمانه‌ای که جنگ بر سر روایت و هویت، از همیشه جدی‌تر است.

اگر قرار باشد این عزت پس از شهادت او در جامعه زنده بماند، باید در «ما» تجسم پیدا کند؛ به ویژه در زنانی که می‌خواهند زن تراز این عصر باشند. زنانی که مأموریت‌گرا هستند، خلأها را می‌شناسند، روایت صادق را بر عهده می‌گیرند و در امتداد خط فاطمی و زینبی، نقش خود را نه در حاشیه، که در متن تاریخ آینده می‌فهمند

زنان در میدان مدیریت و سیاست

۴

بازخوانی الگویی که می‌تواند آینده را بسازد
بررسی زن مسئول ، مادری و هویت زنانه

روایتی از نسبت زنانگی، مادری و مسئولیت اجتماعی در نگاه رهبر شهید

بازخوانی الگویی که می‌تواند آینده را بسازد

دکتر فریبا elasوند

عضو هیئت علمی

پژوهشکده زن و خانواده

مریم احمدی | بحث درباره زن در اندیشه رهبر شهید، تنها به چند توصیه فرهنگی یا اجتماعی محدود نمی‌شود؛ بلکه با منظومه‌ای فکری روبه‌رو هستیم که در آن زن، هم محور خانواده است و هم می‌تواند در متن تحولات اجتماعی نقش آفرین باشد. در این نگاه، زن مسلمان نه در حاشیه تاریخ قرار دارد و نه ناگزیر است برای اثرگذاری از هویت زنانه خود فاصله بگیرد. برای واکاوی دقیق‌تر این رویکرد و فهم نسبت «زنانگی، مادری و مسئولیت اجتماعی» در این منظومه فکری، به سراغ دکتر فریبا elasوند، عضو هیئت علمی پژوهشکده زن و خانواده رفتیم. آنچه در ادامه می‌خوانید، تلاشی است برای فهم یکی از کلیدی‌ترین ابعاد این اندیشه.

«زن مسئول»؛ تعبیری که افق تازه‌ای در فهم جایگاه زن می‌گشاید

دکتر elasوند در ابتدای گفت‌وگو با اشاره به جایگاه حضرت فاطمه زهرا (س) در منظومه فکری امامین انقلاب می‌گوید: در بیانات امام خمینی (ره) و رهبر شهید انقلاب، شخصیت حضرت زهرا (س) تنها به عنوان یک الگوی معنوی یا خانوادگی معرفی نمی‌شود؛ بلکه به عنوان شخصیتی معرفی می‌شود که توانسته است در عین حفظ زنانگی و مادری، نقش هدایتگر و اثرگذار اجتماعی ایفا کند. او توضیح می‌دهد که در سخنان رهبر شهید انقلاب، یکی از پرکاربردترین توصیف‌ها در باره حضرت زهرا (س)، تعبیر «زن مسئول» یا «زن رهبر» است؛ تعبیری که نشان می‌دهد در نگاه ایشان، مهم‌ترین خصلت بانوی دو عالم تنها در فضای فردی خلاصه نمی‌شود، بلکه در احساس مسئولیت نسبت به جامعه تجلی پیدا می‌کند.

به گفته این پژوهشگر حوزه زنان، این تعبیر در کنار نگاه امام خمینی (ره) به مقامات معنوی حضرت زهرا (س)، یک تصویر کامل‌تر از این شخصیت ارائه می‌دهد؛ امام خمینی (ره) بیشتر بر مقام معنوی حضرت زهرا (س) تأکید می‌کنند؛ همان جایگاهی که در آن حضرت صدیقه طاهره (س) مخاطب الهامات الهی قرار می‌گیرد و از مقامی بسیار والا برخوردار است. اما رهبر انقلاب در کنار این بُعد، بر جنبه دیگری نیز تأکید می‌کنند و آن مسئولیت اجتماعی و رهبری حضرت زهرا (س) است.

رهبری‌ای که منصب سیاسی نیست

elasوند در ادامه با اشاره به تحلیل رهبر شهید انقلاب از زنان بزرگ تاریخ اسلام توضیح می‌دهد: وقتی به سه چهره مهم یعنی حضرت خدیجه (س)، حضرت فاطمه (س) و حضرت زینب (س) نگاه می‌کنیم، می‌بینیم هر سه در مقاطع حساس تاریخی، نقش رهبری جریان اجتماعی را بر عهده داشته‌اند. اما نکته مهم این است که این رهبری، به معنای داشتن منصب رسمی یا سیاسی نبوده است. در این نگاه، رهبری بیش از آنکه یک مقام اداری باشد، یک مسئولیت اجتماعی و فرهنگی است؛ مسئولیتی که از آگاهی، بینش و شجاعت شکل می‌گیرد.

به گفته elasوند، رهبر شهید معظم انقلاب در توضیح این جایگاه، به روایتی اشاره می‌کنند که بر اساس آن، امیرالمؤمنین (ع) پیشوای مردان مؤمن در مسیر بهشت هستند و حضرت فاطمه (س) نیز زنان مؤمن را هدایت می‌کنند. این روایت نشان می‌دهد که حضرت زهرا (س) برای زنان امت، یک جایگاه هدایتگر دارند؛ یعنی با شیوه زندگی، رفتار و مواضع خود، مسیری را ترسیم می‌کنند که دیگران می‌توانند آن را دنبال کنند.

زن باید زن بماند

این فعال حوزه زنان با تأکید بر حفظ هویت زنانه در کنار نقش‌های اجتماعی، می‌گوید: در بیانات رهبر شهید انقلاب بارها بر این نکته تأکید شده که زن باید زن بماند. زن ریحانه است؛ یعنی سرچشمه لطافت، مهر و عاطفه. این نگاه به هیچ وجه به معنای محدود کردن زن نیست، بلکه به معنای پاسداری و ویژگی‌هایی است که هویت زنانه را شکل می‌دهد.

او ادامه می‌دهد: گاهی در برخی نگاه‌ها، ارزشمندی زن را در شبیه شدن به مرد تعریف می‌کنند؛ در حالی که در این منظومه فکری، چنین برداشتی پذیرفته نیست. زنان را با روحیه مردانه و مردان را با روحیه زنانه بار آوردن، نه به سود خانواده است و نه به سود جامعه. زن در نگاه اسلامی می‌تواند در عرصه‌های اجتماعی، علمی و فرهنگی فعال باشد، اما این حضور نباید به قیمت از دست رفتن هویت زنانه تمام شود.

مادری؛ نقطه کانونی هویت زن

elasوند در بخش دیگری از گفت‌وگو به جایگاه مادری در این منظومه فکری اشاره می‌کند و توضیح می‌دهد: در بیانات رهبر شهید معظم انقلاب، مادری یک نقش حاشیه‌ای یا صرفاً زیستی نیست؛ بلکه یک مسئولیت تربیتی عمیق است. ایشان بارها تأکید کرده‌اند که تربیت انسان، بیش از هر چیز در دستان مادر شکل می‌گیرد.

او با اشاره به تعبیر مشهور رهبری توضیح می‌دهد: ایشان می‌فرمایند فرزند باید با سرانگشتان مادر تربیت شود. این تعبیر نشان می‌دهد که رابطه مادر و فرزند یک رابطه جایگزین‌ناپذیر است؛ رابطه‌ای که هیچ نهاد آموزشی یا تربیتی نمی‌تواند آن را به طور کامل جایگزین کند. در این نگاه، مادری تنها به معنای فرزندآوری نیست. مادری یک روحیه و یک نوع کنش تربیتی است؛ روحیه‌ای که می‌تواند در عرصه‌های مختلف زندگی اجتماعی نیز بروز پیدا کند.

دختران باید با شخصیت اجتماعی تربیت شوند

یکی از نکات کلیدی که دکتر elasوند بر آن تأکید می‌کند، ضرورت تربیت دختران با روحیه مسئولیت اجتماعی است. او تشریح می‌کند: در بیانات رهبر شهید بارها آمده است که زنان باید دارای شخصیت اجتماعی باشند. این یعنی دختران از همان دوران تربیت، باید نسبت به مسائل جامعه حساس شوند؛ باید بدانند در اطرافشان چه می‌گذرد و نسبت به آن احساس مسئولیت داشته باشند.

این فعال حوزه زنان در ادامه می‌گوید: چنین تربیتی باعث می‌شود دغدغه‌های دختران تنها به مسائل سطحی و ظاهری محدود نشود. اگر شخصیت اجتماعی در دختران شکل بگیرد، اولویت‌های آن‌ها تغییر می‌کند. ذهن و فکر و مسئولیت اجتماعی جایگزین دل‌مشغولی‌های کم‌اهمیت می‌شود. نمونه کامل این شخصیت اجتماعی را می‌توان در زندگی حضرت فاطمه (س) مشاهده کرد؛ شخصیتی که حتی در سنین جوانی، نسبت به سرنوشت جامعه اسلامی حساس بود و در بزنگاه‌های تاریخی، موضع‌گیری و کنشگری داشت.

الگوی سوم؛ جمع میان خانه و جامعه

دکتر elasوند می‌گوید: در این نگاه، زن می‌تواند هم محور عاطفه و گرمای خانواده باشد و هم در عرصه‌های اجتماعی نقش آفرین شود. این دو نه تنها با هم تعارض ندارند، بلکه مکمل یکدیگرند. زنان الگو در تاریخ اسلام دقیقاً همین مسیر را طی کرده‌اند. آن‌ها در عین حفظ حریم خانه و تقویت بنیان خانواده، نسبت به جامعه بی‌تفاوت نبودند و در بزنگاه‌های تاریخی نقش آفرینی کردند. برآیند این نگاه را می‌توان در یک تعبیر خلاصه کرد: زن مادر رهبر، زنی که هویت زنانه و مادری خود را حفظ می‌کند، اما در عین حال دارای بینش اجتماعی، مسئولیت‌پذیری و قدرت هدایتگری است. بازخوانی این الگو در روزهایی که جامعه بیش از هر زمان دیگری نیازمند بازتعریف جایگاه زن در خانواده و اجتماع است، می‌تواند افق تازه‌ای پیش روی سیاست‌گذاری فرهنگی و تربیتی بگشاید. در این چارچوب، زن مسلمان نه تنها محور عاطفی خانواده است، بلکه می‌تواند با حفظ هویت زنانه، به کنشگری آگاهانه و اثرگذار در جامعه نیز دست یابد؛ الگویی که در سیره حضرت فاطمه زهرا (س) تجسم یافته و در بیانات رهبر شهید بارها تأکید شده است.

در این نگاه، مادری تنها به معنای فرزندآوری نیست. مادری یک روحیه و یک نوع کنش تربیتی است؛ روحیه‌ای که می‌تواند در عرصه‌های مختلف زندگی اجتماعی نیز بروز پیدا کند

مسئولیت اجتماعی، تکلیفی و همگانی برای زن و مرد

رهبر شهید همواره بر این نکته تأکید داشتند که مسئولیت‌های اجتماعی محدود به جنسیت نیست و زنان نیز همانند مردان، مکلف به ایفای نقش در مسائل کلان جامعه هستند. ایشان با استناد به آموزه‌های اسلامی، اهتمام به امور مسلمین را وظیفه‌ای فراگیر می‌دانستند.

تکلیف شرعی و اجتماعی: ایشان در تبیین این وظیفه، به صراحت بیان می‌کردند: «شاهد بر این معنا، همه آثار اسلامی است که در این زمینه‌ها وجود دارد و همه تکالیف اسلامی است که زن و مرد را به طور یکسان، از مسئولیت اجتماعی برخوردار می‌کند. اینکه می‌فرماید: «من اصبح لایهتیم بامور المسلمین فلیس بمسلم»، مخصوص مردان نیست؛ زنان هم باید به امور مسلمانان و جامعه اسلامی و امور جهان اسلام و همه مسائلی که در دنیا می‌گذرد، احساس مسئولیت کنند و اهتمام نمایند؛ چون وظیفه اسلامی است.» (۱۳۷۵/۱۲/۲۰)

اهتمام همگانی: این اهتمام، شامل تمام ابعاد زندگی می‌شود. رهبر شهید تصریح می‌کردند که «شما صبح که می‌کنید، زن خانه دارید، زن کارمندید، زن شاغلید، زن صنعتگرید، هر کاری می‌کنید، باید به فکر جامعه باشید؛ یعنی اهتمام داشته باشید که جامعه در چه وضعی است... این اهتمام همگانی است.» (۱۴۰۲/۱۰/۰۶)

این دیدگاه، بنیان نظری حضور زنان در عرصه‌های مدیریتی و سیاسی را فراهم می‌آورد. ایشان حضور زنان در این عرصه‌ها را صرفاً یک انتخاب شخصی نمی‌دانستند، بلکه آن را بخشی از مسئولیت‌های دینی و انقلابی برمی‌شمردند.

از حاشیه تا متن: میدان‌داری زنان در عرصه سیاسی

یکی از دستاوردهای مهم انقلاب اسلامی از دیدگاه رهبر شهید، خروج زنان از حاشیه و قرار دادن آن‌ها در متن جامعه بود. ایشان معتقد بودند که انقلاب اسلامی به زن مسلمان ایرانی هویت و شخصیت بخشید و زمینه را برای فعالیت سالم در عرصه‌های گوناگون فراهم کرد.

حضور در صحنه‌های کلان: رهبر شهید با برشمردن مصادیق حضور سیاسی و اجتماعی، گستره این حضور را بسیار وسیع می‌دانستند: «باید در میدان سیاست، در صحنه انقلاب - در کارهایی که نظام اجتماعی از شما می‌طلبد، در انتخابات، در میدان جنگ، در عرضه کردن خواست انقلابی و ملی خود در سطح کشور و جهان، در بیان اراده سیاسی خودتان، در میدان‌های سیاست و انقلاب حضور داشته باشید؛ در راه‌پیمایی باشید، در سازندگی باشید، در میدان جنگ باشید، در انتخابات باشید، در بیان عقیده سیاسی خودتان آنجایی که باید اظهار عقیده کرد و واجب است اظهار عقیده، در تعیین سرنوشت کشور و انقلاب - حضور داشته باشید.» (۱۳۶۸/۰۹/۲۲)

بروز هویت مستقل: ایشان تأکید می‌کردند که انقلاب اسلامی توانست هویت مستقل زن ایرانی را در عرصه‌های مجاهدت، از جمله دفاع مقدس، آشکار سازد: «بروز و ظهور کاملاً برجسته هویت و شخصیت مستقل زن ایرانی، در عرصه مجاهدت‌ها، از جمله در دفاع مقدس و دنیا‌های آن تا امروز... انسان واقعا در مقابل این همه عظمت احساس خشوع می‌کند. این‌ها واقعیت‌های زنانه جامعه ماست که بسیار افتخارآمیز و مهم است.» (۱۳۹۳/۰۱/۳۰)

شایسته‌سالاری، ملاک تصدیق مناصب مدیریتی

رهبر شهید در نگاه به مناصب مدیریتی و سیاسی، ملاک را شایستگی و توانمندی می‌دانستند، نه جنسیت. ایشان با این رویکرد، در واقع هرگونه محدودیت جنسیتی را برای حضور در این عرصه‌ها نفی می‌کردند و بر ضرورت استفاده از ظرفیت‌های مدیریتی زنان تأکید داشتند.

عدم محدودیت در مناصب: در باره تصدیق مسئولیت‌های دولتی و مدیریتی، رهبر شهید بیان می‌کردند: «در مدیریت‌های گوناگون، مشاغل گوناگون اجتماعی و دولتی، حضور زنان هیچ محدودیتی ندارد... اینجا ملاک، شایسته‌سالاری است. یک جا هست که یک بانوی باسواد مجرب کارآمد مثلاً برای وزارت بهتر از این مردی است که در این زمینه نامزد وزارت شده؛ این زن باید وزیر بشود. در مورد نمایندگی مجلس هم همین جور است.» (۱۴۰۲/۱۰/۰۶)

پرهیز از تقلید غرب: ایشان هم‌زمان با تأکید بر شایسته‌سالاری، نسبت به افتخار کردن به تعداد زنان در مناصب مدیریتی به عنوان یک هدف فی‌نفسه هشدار می‌دادند و آن را انفعال در برابر گفتمان غربی می‌دانستند: «اینکه ما به این افتخار بکنیم که ببینید، ما این تعداد خانم مسئول در بخش‌های اجرایی داریم، این غلط است... اگر ما افتخار کنیم که این تعداد خانم روشنفکر، خانم تحصیلکرده داریم، این خوب است، این جا دارد... اما افتخار به اینکه ما این تعداد وزیر زن، این تعداد نماینده زن، این تعداد معاون بخش‌های مختلف زن، این تعداد رئیس مؤسسات تجاری زن داریم، افتخار به این غلط است؛ این انفعال در مقابل آن‌ها [گفتمان غربی] است.» (۱۳۹۲/۰۲/۲۱)

از حاشیه تا مدیریت

نگاهی به مسئولیت‌مدیریتی و اجتماعی زنان در پرتو اندیشه‌های آیت‌آ... خامنه‌ای

نسرین ستوده | در روزهایی که غم و اندوه شهادت رهبر شهید، آیت‌آ... سیدعلی خامنه‌ای، فضای جامعه را فرا گرفته است، بازخوانی اندیشه‌های عمیق ایشان در حوزه‌های مختلف، به ویژه نقش زنان، اهمیت مضاعفی پیدا می‌کند. رهبر شهید، برخلاف دیدگاه‌های رایج که نقش زن را محدود به خانه یا صرفاً تقلیدی از مدل‌های غربی می‌دانستند، همواره بر حضور فعال، آگاهانه و اثر بخش زنان در تمامی عرصه‌های اجتماعی، سیاسی و مدیریتی تأکید داشتند. ایشان با نگاهی کرامت محور، نه تنها حضور زنان در این عرصه‌ها را مجاز می‌دانستند، بلکه آن را یک «وظیفه» و «تکلیف» همگانی معرفی می‌کردند. در ادامه به بررسی چارچوب فکری رهبر شهید در خصوص نقش زنان در مدیریت و سیاست می‌پردازیم؛ نقشی که ایشان آن را نه صرفاً یک حق، بلکه یک مسئولیت حیاتی برای پیشرفت جامعه می‌دانستند.

مؤلفه‌های حفظ کرامت و استقلال زن در عرصه اجتماعی

حضور زنان در عرصه‌های اجتماعی و مدیریتی، از دیدگاه رهبر شهید، باید با حفظ کرامت و هویت اسلامی زن همراه باشد. ایشان به دو نکته اساسی در این باره اشاره می‌کردند: حفظ عفت و پرهیز از مصرف‌گرایی.

خطر جاذبه جنسی و حجاب: ایشان بر لزوم رعایت حساسیت‌های اسلامی در روابط اجتماعی تأکید داشتند تا کرامت زن حفظ شود. در این باره می‌فرمودند: «مسئله خطر جاذبه جنسی است؛ خطر جاذبه جنسی! اسلام روی این حساس است. اسلام از اینکه محیط و فضا جوری باشد که لغزشگاه جاذبه جنسی - که یکی از لغزشگاه‌های بسیار خطرناک است - زن را یا مرد را دچار مشکل بکند، ما را پرهیز می‌دهد؛ باید مراقبت داشت و حجاب در این زمینه است؛ مسئله حجاب یکی از چیزهایی است که می‌تواند در خطر جاذبه جنسی محدودیت ایجاد کند.» (۱۴۰۲/۱۰/۰۶)

حفظ کرامت و تکبر در برابر نامحرم: رهبر شهید حتی در باره نحوه برخورد زنان با مردان نامحرم، نکته‌ای ظریف را مطرح می‌کردند: «این کار نباید با کرامت و ارزش معنوی و انسانی زن منافات داشته باشد. نباید زن را تذلیل کنند و او را وادار به تواضع و خضوع نمایند. تکبر از همه انسان‌ها مذموم است. مگر از زنان در مقابل مردان نامحرم! زن باید در مقابل مرد نامحرم متکبر باشد. «فلا تخضعن بالقول»؛ در حرف زدن مقابل مرد نباید حالت خضوع داشته باشد. این، برای حفظ کرامت زن است.» (۱۳۷۱/۰۹/۲۵)

پرهیز از مصرف‌گرایی: ایشان مصرف‌گرایی و تجمل‌گرایی را «ستم بزرگی بر زن» می‌دانستند که او را از اهداف تکاملی‌اش بازمی‌دارد. ایشان در این باره می‌فرمودند: «شان زن مسلمان بالاتر از این حرف‌هاست که اسیر زر و زیور و جواهر آلات و از این قبیل شود... اسراف، الگوی زن مسلمان نیست.» (۱۳۷۱/۰۹/۲۵)

خلق چهره‌های نو؛ زنی با هویت مستقل

جمع‌بندی این دیدگاه‌ها، تصویرگر «تراز نوین» زن مسلمان است؛ زنی که در سایه انقلاب اسلامی، از حاشیه به متن آمده و با حفظ کرامت و حجاب، در پیچیده‌ترین عرصه‌های علمی، سیاسی و مدیریتی حضور دارد. این زن، نه تنها در عرصه مدیریت و سیاست فعال است، بلکه با هویت مستقل خود، الگویی برای زنان جهان ایجاد می‌کند. این الگوی جدید، برخلاف مدل‌های غربی که زن را به مصرف‌گرایی و تجمل‌گرایی سوق می‌دهد، بر اساس ارزش‌های اسلامی، شایسته‌سالاری و اولویت خانواده بنا شده است. از منظر رهبر شهید، این دستاورد، یکی از بزرگ‌ترین افتخارات نظام اسلامی است که توانسته است زنان فرزانه و صاحب‌اندیشه‌ای را پرورش دهد که نامشان بر تارک کتاب‌ها و عرصه‌های مدیریتی می‌درخشد. ایشان بر این باور بودند که «ملت ایران امروز به برکت انقلاب قادر گشته است که نظرگاه جدیدی در باب زن و ارزش‌های او ارائه کند و تراز نوینی از زن برجسته و والا بیافریند. این توفیقی بزرگ و حرکتی ماندگار و قابل تقلید است.» (۱۳۶۸/۰۸/۰۳)

است، نه جنسیت؛ اگر زنی شایسته‌تر باشد، باید وزیر شود. (۱۴۰۲/۱۰/۰۶)

راهکار تعارض: در مشاغل واجب کفایی مانند پزشکی و معلمی، مسئولان باید برای حل تعارض بین وظایف اجتماعی و خانوادگی راهکار ارائه دهند. (۱۴۰۲/۱۰/۰۶)

حفظ کرامت: حضور اجتماعی زنان باید با حفظ حجاب، وقار و پرهیز از مصرف‌گرایی همراه باشد تا کرامت زن حفظ شود. (۱۳۷۱/۰۹/۲۵)

تأثیر مضاعف: حضور زنان در تحولات اجتماعی، پیشرفت آن حرکت را به طور مضاعف تضمین می‌کند. (۱۳۹۱/۰۴/۲۱)

اصالت مسئولیت: مسئولیت‌های اجتماعی برای زنان و مردان یکسان است و زنان مکلف به اهتمام به امور مسلمین هستند. (۱۳۷۵/۱۲/۲۰)

میدان عمل: زنان باید در تمام عرصه‌های سیاسی، اجتماعی و مدیریتی حضور فعال داشته باشند، از انتخابات تا سازندگی. (۱۳۶۸/۰۹/۲۲)

اولویت خانواده: نقش مادری و همسری اصلی‌ترین نقش زن است و در صورت تعارض با وظایف اجتماعی، اولویت با خانواده است. (۱۴۰۱/۱۰/۱۴)

ملاک انتصاب: ملاک تصدی مناصب مدیریتی شایسته‌سالاری

اولویت‌بندی مسئولیت‌ها: خانواده در جایگاه اصلی

یکی از ظریف‌ترین بخش‌های اندیشه رهبر شهید، تبیین تعادل میان مسئولیت‌های خانوادگی و اجتماعی است. ایشان اگرچه بر حضور فعال زنان در اجتماع تأکید داشتند، اما همواره نقش مادری و همسری را محور و اصلی‌ترین نقش زن می‌دانستند.

خانه، محور وظایف: ایشان تصریح می‌کردند: «در موارد عادی، محور وظایف زن، خانواده است. و واقعاً هم خانواده بدون حضور زن، بدون فعالیت زن، بدون احساس تکلیف زن، امکان ندارد اداره بشود، و اداره نمی‌شود، بدون زن، اداره نمی‌شود.» (۱۴۰۱/۱۰/۱۴)

اولویت مادری: در صورت تعارض میان نقش‌های خانوادگی و اجتماعی، رهبر شهید اولویت را به خانواده می‌دادند: «اگر چنانچه امر، یک جایی دائر شد بین اینکه جان این بچه حفظ بشود یا آن کار در اداره انجام بگیرد، جان این بچه مقدم است... اخلاق بچه هم همین طور است، ایمان بچه هم همین طور است، تربیت بچه هم همین طور است.» (۱۴/۱۰/۱۴۰۱)

وظایف کفایی و تعارض‌ها: با این حال، ایشان برای برخی مشاغل مانند پزشکی و معلمی، که برای زنان واجب کفایی است، راهکاری ارائه می‌دادند. ایشان معتقد بودند که در صورت تعارض این وظایف با مسئولیت‌های خانگی، دولت و مسئولان باید برای حل این تعارض برنامه‌ریزی کنند: «مسئولان کشور هستند که بایستی برای این فکر کنند؛ یعنی آن قدر تعداد را افزایش بدهند که اگر چنانچه این معلم که مثلاً فرض کنید بایستی در هفته پنج روز در مدرسه شرکت کند، من باب مثال چهار روز می‌تواند شرکت کند، خلأ به وجود نیاید؛ معلم دیگری وجود داشته باشد که آن خلأ را پر کند...» (۱۴۰۲/۱۰/۰۶)

زنان، پیشگامان تحول اجتماعی و سیاسی

نقش زنان در عرصه سیاست و مدیریت، فراتر از حضور فردی، به عنوان یک عامل تحول‌آفرین در جامعه مطرح است. رهبر شهید این نقش را در تحولات بزرگ اجتماعی، به‌ویژه در بیداری اسلامی، نقشی بی‌بدیل می‌دانستند.

تأثیر مضاعف حضور زنان: ایشان معتقد بودند که حضور زنان در یک حرکت اجتماعی، پیشرفت آن را مضاعف می‌کند: «اگر زنان در یک حرکت حضور پیدا بکنند، یک حضور جدی و آگاهانه و از روی بصیرت، آن حرکت به طور مضاعف پیشرفت خواهد کرد... بیداری زنان، احساس شخصیت و هویت در میان بانوان، آگاهی و بصیرت در میان جامعه زن، تأثیرش بر روی بیداری اسلامی و عزت اسلامی یک تأثیر مضاعف است.» (۱۳۹۱/۰۴/۲۱)

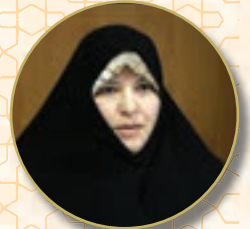
نقش آفرینی در انتخابات: در عرصه انتخابات، رهبر شهید به نقش آفرینی زنان در دو سطح اشاره می‌کردند: «شما بانوان و خانم‌های عزیز می‌توانید نقش ایفا کنید. مهم‌ترین نقش شما هم در داخل خانه است؛ مادرها می‌توانند نقش ایفا کنند، وادار کنند فرزندان را و همسر را برای اینکه در زمینه انتخابات فعال باشند و درست تحقیق کنند. زن‌ها در برخی از مسائل شناخت اشخاص و راهبردها و جریان‌ها، دقیق‌تر و ظریف‌تر از مردان نگاه می‌کنند و نقاطی را پیدا می‌کنند؛ [لذا] در شناخت نامزدهای انتخاباتی، در حضور در پای صندوق‌ها، هم در داخل خانه و هم در خارج خانه می‌توانید نقش ایفا کنید.» (۱۴۰۲/۱۰/۰۶)

خلاصه‌ای از دیدگاه رهبر شهید درباره زنان در مدیریت و سیاست

الگوی سوم زن مسلمان جایگاهی راهبردی دارد

دکتر فهیمه فرهمندپور،
رئیس شورای فرهنگی
اجتماعی زن و خانواده
شورای عالی انقلاب
فرهنگی

بانویی مقاوم و قهرمان بر ویرانه های خانه ای که بهای ایستادگی او در طرف درست تاریخ است. نماز شکر می خواند.

همین زنان غیرتمند در سوی دیگر، با تلاشی مثال زدنی نه تنها همه داشته های مادی خود را نثار می کنند که دستاورد هنرمند، ذهن خلاق و البته جسم خسته خود را وقف تأمین و تدارک پشت جبهه ای کرده اند که قرار است در مقابل همه کفر قد علم کند. پیام تبیینی، تصویری اثر بخش در فضایی حقیقی و مجازی یا ظرفی غذا و لقمه ای نان و سبزی یا جرعه ای چای ...

اینک اما در جدیدترین پرده از این نمایش ماندگار و در هنگامه جنگی که به ساخت زیرساخت های نفت و گاز و انرژی کشیده شده، این زن بصیر ایرانی است که جلوه ای جدید از تطبیق خود و سبک زندگی و الگوی مصرف خود با وضعیت آرایش میدان نبرد را به نمایش می گذارد و در سایه فهم عمیق از میدان، تکلیف دیگری برای توسعه تاب آوری ملی در این برهه خاص تاریخی به انجام می رساند.

خدماتی و ... یا به پای مردان و به عنوان نیمی از ظرفیت منابع انسانی کشور، به خوبی ادای تکلیف و انجام وظیفه نموده و هرگز شانه از بار هیچ مأموریتی خالی نساخته اند. هم زمان و حتی در تلخ ترین لحظات ذائقه جمعی این سرزمین، این زنان بوده اند که به خانه، معنا و به زندگی، جهت و به خانواده، هویت بخشیده و اجازه نداده اند گرد افسردگی و غبار ناامیدی بر ساحت خانه و دامن خانواده بنشیند، حتی اگر طوفان حوادث، عزم تهدید عشق و آرامش موطن و مأموران را داشته باشد. او می داند که چگونه نوروز را با اقتضائات روز به هم بیامیزد و از دل آن یک بسته تربیتی بدیع برای خانواده خویش بیافریند.

در این ایام، هر کوچه و خیابان و محله این سرزمین، شاهد حضور متفاوت دیگری از زنان انقلابی ایران نیز هست. بانویی که در یک دست، انگشتان فرزند را به گرمی می فشارد و در دست دیگر پرچم مقدس این حرم را به اهتزاز در می آورد و خود به تنهایی فرمانده و جلودار و تدارکاتچی و هماهنگ ساز و ... سپاه کوچک عاشقی است که همه داشته هایش را در طبق اخلاص نهاده، به میدان مجاهدتی تاریخی آمده است. از غروب تا نیمه شب در محله، فردا در مراسم تشییع شهیدان، ساعتی بعد در گلزار شهدا و ...

در صحنه ای دیگر از این تصویر بی نظیر عشق و تکلیف و زندگی، از یک سو، زنی بی قرار اما شکیبا و نستوه، رزم جامه همسر و فرزند و برادر خود را مهیا می کند و دل از بند عشق او می رهااند و در سویی دیگر،

در مواجهه تمدنی امروز، الگوی سوم زن مسلمان جایگاهی راهبردی دارد و به همین دلیل زن مسلمان در خط مقدم جنگ فرهنگی و هدف پیکان دشمن قرار گرفته است. پرسش از تناسب نقش هانبا ما را از حقیقت انسان مسئول و کنشگر غافل کند، حقیقتی که بنیان تحقق الگوی سوم و آینده تمدنی جامعه است.

الگوی سوم پیش از آنکه مسئله «زن» باشد، مسئله «انسان مسئول» است؛ انسانی که نسبت خود را با خدا، خانواده و جامعه آگاهانه انتخاب می کند.

تمدن، محصول تلاش تدریجی، جمعی و پیوسته انسان ها بر محور ارزش های مشترک است و بدون به کارگیری همه ظرفیت های انسانی، امکان شکوفایی تمدنی وجود ندارد. تضعیف یا نادیده گرفتن ظرفیت های انسانی، چه در زنان و چه در مردان، جامعه را به بن بست تاریخی و فرهنگی می رساند و سرمایه انسانی را فرسوده می کند.

خانه نشین کردن زنان یا تقلیل آنان به ابزار مصرف، سرگرمی یا لذت، همان قدر مخرب است که حذف مردان از نقش های اجتماعی و تمدن ساز. خانواده نه مانع کنشگری اجتماعی، بلکه بستر عمق بخشی، امتداد و ماندگاری اثرگذاری اجتماعی است و نقش آن اساسا بلندمدت و تمدن ساز است. زنان باید هم به عنوان سرمایه انسانی جامعه و هم به عنوان عامل انسجام اجتماعی، انتقال ارزش ها و پیوستگی تمدنی دیده شوند. الگوی سوم زن مسلمان نه با زن صرفا شاغل تعریف می شود و نه با زن منزوی در خانه؛ بلکه با انسان مسئول، آگاه و صاحب اراده معنا پیدا می کند.

کنشگری اجتماعی فقط به اثرگذاری های فوری و قابل سنجش محدود نمی شود؛ برخی از عمیق ترین اثرگذاری ها، به ویژه در خانواده، بلندمدت و تمدن سازند. تمرکز افراطی بر کنش های کوتاه مدت، نقش خانواده را کم رنگ و آن را از جایگاه تمدن ساز خود خارج کرده است.

زن مسلمان در الگوی سوم نه حاشیه نشین است و نه ابزار، او دارای عاملیت، مسئله شناسی و قدرت تصمیم گیری است. حتی اگر نقش اصلی اش در خانواده تعریف شود. حذف زنان از میدان نقش آفرینی تمدنی، یا سوق دادن آنان به فردیت منفعل، تکرار خطاهای تاریخی جوامع در مسیر افول است.

خانواده عامل انسجام، انتقال ارزش ها و پیوست اجتماعی است و زنان ستون اصلی این کارکرد تمدنی اند. مواجهه تمدنی امروز، زن مسلمان را به هدف مستقیم جنگ فرهنگی تبدیل کرده است، زیرا الگوی سوم، نظم مسلط را به چالش می کشد. بازتعریف الگوی زن مسلمان، بدون نگاه تمدنی و مسئولیت محور، ممکن نیست.

این روزهای اخیر دوباره برایمان شکل جدیدی از جنگ ساخته اند، شکل جدیدی از الزام به رویارویی. تلاش برای (به قول رهبر شهید در فرمایش روز ۱۳ رجب) جنگی نرم برای قرار دادن مردم در مقابل امامشان.

زنان ایرانی همواره در زمان جنگ یا صلح، در میدان مسئولیت پذیری رسمی در همه اجزای نظام آموزشی، اداری،

بررسی الگوهای زن تراز در منظومه رهبر شهید؛ از مریم و آسیه تا زن مسلمان ایرانی

مبانی قرآنی الگوی زن

کرامت مشترک انسانی

قرآن کریم اصل کرامت را به «بنی آدم» نسبت می‌دهد: «وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ» (اسراء: ۷۰) این آیه مبنای کرامت مشترک زن و مرد است و نشان می‌دهد ارزش انسانی به جنسیت وابسته نیست.

ملاک برتری، تقواست

قرآن معیار فضیلت را چنین بیان می‌کند: «إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ» (حجرات: ۱۳) پس زن نیز می‌تواند در پرتو تقوا به عالی‌ترین مراتب قرب الهی برسد.

معرفی زنان نمونه در قرآن

خداوند در قرآن از زنانی به عنوان الگوی یاد می‌کند:

«وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ...» (تحریم: ۱۱)

و: «وَمَرْيَمَ إِتْنَتْ عِمْرَانَ...» (تحریم: ۱۲) درباره مریم (س) نیز می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ» (آل عمران: ۴۲) و درباره مادر موسی (ع): «وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيه...» (قصص: ۷) این آیات نشان می‌دهند زن در منطق قرآن، می‌تواند در اوج طهارت، تدبیر، ایمان و مسئولیت‌پذیری قرار گیرد.

الگوهای زنانه برجسته در قرآن

مریم (س): الگوی طهارت و برگزیدگی

مریم (س) در قرآن، نمونه زن پاک، اهل عبادت و برگزیده الهی است. اهمیت او فقط در پاکدامنی نیست، بلکه در «انتخاب الهی» و مقام معنوی اوست. مریم نشان می‌دهد زن مؤمن می‌تواند به عالی‌ترین درجات قرب و برگزیدگی برسد.

آسیه (س): الگوی ایمان در محیط طاغوت

آسیه، همسر فرعون، نماد ایمان در دل نظام ظلم است. او در اوج قدرت سیاسی فرعون، خدارا برگزید و از سلطه طاغوت آزاد شد (تحریم: ۱۱). این آیه نشان می‌دهد زن می‌تواند در برابر اقتدار فاسد بایستد و استقلال ایمانی خود را حفظ کند.

مادر موسی (ع): الگوی تدبیر و توکل

مادر موسی (ع) در موقعیتی دشوار، با الهام الهی تصمیمی سرنوشت‌ساز می‌گیرد و فرزند خود را به نیل می‌سپارد (قصص: ۷). این ماجرا ترکیب عقل، عاطفه و توکل را در شخصیت زن برجسته می‌کند.

الگوهای زنانه برجسته در تاریخ اسلام

حضرت خدیجه (س): الگوی ایمان، جهاد اقتصادی و پشتیبانی از نهضت

حضرت خدیجه (س) نخستین ایمان آورنده به پیامبر (ص) و از پشتیبانان اصلی اسلام در آغاز بعثت بود. ایشان ثروت، موقعیت اجتماعی و ظرفیت خویش را در خدمت دعوت توحیدی قرار داد. خدیجه (س) نشان می‌دهد که زن می‌تواند در عرصه اقتصاد و حمایت اجتماعی از یک حرکت الهی، نقشی تمدن‌ساز ایفا کند.

حضرت فاطمه زهرا (س): الگوی جامع زن مسلمان

حضرت زهرا (س) جامع‌ترین الگوی زن مسلمان است؛ زیرا در او عبودیت، علم، عفاف، بصیرت سیاسی، دفاع از حق، مادری و مدیریت خانه در کنار هم جمع شده است. خطبه فدکیه نمونه‌ای ممتاز از عقلانیت، احتجاج و شجاعت در دفاع از حق است. از این رو، حضرت زهرا (س) فقط یک شخصیت عاطفی یا خانوادگی نیست، بلکه یک الگوی کامل زن مؤمن فعال و آگاه است.

حضرت زینب (س): الگوی جهاد تبیین و مقاومت

حضرت زینب (س) پس از عاشورا، پیام کربلارا از نابودی و تحریف نجات داد. او اسارت را به منبر حقیقت تبدیل کرد و دستگاه اموی را در سطح تاریخ رسوا ساخت. زینب (س) نماد زن مقاوم، خطیب حقیقت‌گو و حامل پیام شهداست.

زن کنشگر میدان جامعه

دکتر معصومه ظهیری از الگوی

سوم زن در قرآن، تاریخ

اسلام و اندیشه رهبر شهید

می‌گوید؛

مریم احمدی | مسئله الگوی زن در اسلام از مباحث بنیادین در انسان‌شناسی دینی، تربیت اجتماعی و تمدن‌سازی است. قرآن کریم با معرفی زنانی چون مریم (س)، آسیه (س) و مادر موسی (ع)، الگوهایی از ایمان، طهارت، تدبیر و مقاومت را پیش چشم مؤمنان قرار می‌دهد. در تاریخ اسلام نیز حضرت خدیجه (س)، حضرت فاطمه زهرا (س) و حضرت زینب کبری (س) از برجسته‌ترین مصادیق زن مسلمان مؤمن، آگاه، مجاهد و اثرگذارند. در منظومه فکری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، زن مسلمان دارای کرامت ذاتی، هویت مستقل، نقش تمدنی و قابلیت حضور فعال در عرصه‌های علم، فرهنگ، سیاست و خانواده است. ایشان با نقد دوگانه‌سازی‌های ناقص درباره زن، از الگوی سوم زن، سخن می‌گویند؛ الگویی که هم عفاف و خانواده را پاس می‌دارد و هم حضور اجتماعی و کنشگری مؤمنانه را. این مقاله بار و بیکرد تحلیلی-توصیفی و با اتکا بر آیات قرآن، نمونه‌های تاریخی و بیانات رسمی رهبر انقلاب، این الگوها را تبیین می‌کند. در گفت‌وگو با دکتر معصومه ظهیری، دبیر ستاد راهبردی زن و خانواده حوزه علمیه به آن می‌پردازیم.

به گفته این کارشناس دینی در ادبیات اسلامی، زن نه موجودی حاشیه‌ای است و نه صرفاً عنصری خانوادگی؛ بلکه انسانی است با کرامت الهی، مسئولیت اجتماعی و توانایی اثرگذاری در ساحت‌های مختلف حیات فردی و جمعی. قرآن کریم با طرح نمونه‌های متعدد از زنان صالح و مؤمن، نشان می‌دهد که زن می‌تواند در قله‌های ایمان، عقلانیت، صبر، مقاومت و هدایت قرار گیرد. از سوی دیگر، تاریخ اسلام شاهد حضور زنانی است که در شکل‌گیری، تثبیت و استمرار دعوت الهی نقشی تعیین‌کننده داشته‌اند. در دوران معاصر نیز حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، بر پایه همین مبانی قرآنی و سیره اهل بیت (ع)، نظریه‌ای منسجم درباره زن ارائه کرده‌اند. در این نظریه، زن مسلمان باید در عین حفظ عفاف، کرامت و هویت زنانه، در تربیت نسل، پیشرفت علمی، فعالیت اجتماعی و دفاع از حق نقش‌آفرین باشد. این نگاه، نه به انزوای انجام‌دهنده و نه به استحاله هویت زن در الگوهای سکولار، بلکه الگوی سوم، را پیش می‌نهد.

شواهدی از بیانات شهید حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای

در ادامه، چند شاهد مثال از بیانات معظم له آورده می‌شود:

درباره حضرت زهرا(س):

«حضرت فاطمه زهرا(س) الگوی کامل همه بشریت برای قیام در راه حق، ایستادگی، شجاعت، صراحت و قوت منطق و استدلال است». (رهبر شهید، بیانات در دیدار مداحان و شاعران اهل بیت(ع)، ۱۴۰۱/۱۰/۱۴)

درباره جهاد تبیین فاطمی:

«حضرت فاطمه زهرا(س) پایه گذار جهاد تبیین است». (رهبر شهید، همان)

درباره ارزش زن بودن:

«از دید اسلام، زن بودن اصلتان نوعی ارزش است». (رهبر شهید، دیدار هزاران نفر از زنان و دختران)

درباره نقش خانواده:

«مهم‌ترین مسئولیت و نقش زنان، در هر سطحی از توانایی، نقش بسیار مهم آنان در خانواده است». (رهبر شهید، دیدار هزاران نفر از زنان فرهیخته و فعال کشور)

درباره حضور اجتماعی زنان:

«در اسلام، راه هر نوع فعالیت اجتماعی برای زنان همچون مردان باز است، با رعایت دو حساسیت مهم: موضوع خانواده و مراقبت از خطر جاذبه‌های جنسی». (رهبر شهید، دیدار هزاران نفر از زنان و دختران)

درباره حضرت زینب(س):

«زینب کبری(س) یک نمونه برجسته تاریخ است... اگر اقدام حضرت زینب نبود، حادثه عاشورا در تاریخ نمی‌ماند». (رهبر شهید، بیانات درباره حضرت زینب(س)، ۱۳۹۸)

تحلیل تطبیقی: پیوند قرآن، تاریخ و نظریه رهبری

نکته مهم در اندیشه اسلامی آن است که الگوهای زنانه در سه سطح به هم پیوند می‌خورند:

سطح معاصر - تمدنی: زنان مؤمن، عالم، مجاهد و کنشگر در انقلاب اسلامی	سطح تاریخی - نبوی: حضرت خدیجه(س)، حضرت زهرا(س)، حضرت زینب(س)	سطح وحیانی: حضرت مریم(س)، حضرت آسیه(س)، مادر حضرت موسی(ع)
--	--	---

در منظومه فکری شهید حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای، این سه سطح در یک خط سیر منسجم قرار می‌گیرند. زن مسلمان در این منطق، هم «بنیان خانواده» است، هم «معلم نسل»، هم «کنشگر اجتماعی» و هم «حامل ارزش‌های تمدن اسلامی».

مطالعه آیات قرآن، سیره زنان برجسته تاریخ اسلام و بیانات حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای نشان می‌دهد که الگوی زن در اسلام، الگویی چندبعدی، متعادل و تمدن ساز است. مریم(س) نماد طهارت و اصطفاء، آسیه(س) نماد مقاومت در برابر طاغوت، خدیجه(س) نماد پشتیبانی از نهضت، فاطمه زهرا(س) نماد جامعیت زن مسلمان و زینب(س) نماد جهاد تبیین و ماندگاری پیام حق است. در گفتمان رهبری نیز زن مسلمان با هویت مستقل، عفاف، علم، حضور اجتماعی و نقش آفرینی خانوادگی تعریف می‌شود. از این رو، زن در اسلام نه در حاشیه، بلکه در مرکز تربیت، مقاومت و تمدن سازی قرار دارد.

زن در منظومه فکری رهبر شهید

زن، صاحب کرامت و استعداد

رهبر شهید انقلاب بر این نکته تأکید دارند که زن در اسلام ابزار نیست، بلکه انسان دارای کرامت، استعداد و حق رشد است. ایشان در دیدار با زنان فرهیخته و فعال کشور تأکید می‌کنند که زن مسلمان باید فرصت شکوفایی در علم، فرهنگ، هنر، سیاست و اجتماع داشته باشد، بی‌آنکه هویت زنانه و خانوادگی اش مخدوش شود (رهبر شهید، ۱۴۰۱)

نقش خانواده در هویت زن

در بیانات ایشان، خانواده جایگاهی بنیادین دارد. به ویژه نقش مادری، تربیت نسل و آرامش بخشی به فضای خانه از ارکان هویت زن دانسته می‌شود. با این حال، این تأکید به معنای نفی فعالیت اجتماعی نیست، بلکه بیانگر تقدم و اصلت نقش خانواده در نظام اسلامی است (رهبر شهید، ۱۳۹۸)

الگوی سوم زن

یکی از کلیدی ترین مفاهیم در اندیشه ایشان، «الگوی سوم زن» است. این الگو، زن را نه همچون مدل غربی به کالایی برای مصرف و نمایش فرو می‌کاهد و نه همچون بعضی قرائت‌های سنتی به کناره گیری از جامعه فرامی‌خواند. زن در این الگو:

در جامعه نیز
کنشگر، مؤثر
و مسئول
است

در خانواده
نقش محوری
دارد

تحصیل کرده
و اهل رشد
است

مؤمن و
عقیف است

حضرت زهرا(س) به عنوان الگوی کامل

رهبر انقلاب حضرت زهرا(س) را الگوی کامل زن مسلمان می‌دانند. ایشان در بیانات مختلف، آن حضرت را نمونه جامع «عبودیت، شجاعت، استدلال، حضور اجتماعی و دفاع از حق» معرفی کرده‌اند (رهبر شهید، ۱۴۰۱). در همین چارچوب، حضرت زهرا(س) تنها «الگوی زن» نیست، بلکه «الگوی بشریت در قیام برای حق» است.

حضرت زینب(س) و جهاد تبیین

در بیانات رهبر انقلاب، نقش زینب(س) در حفظ پیام عاشورا برجسته شده است. مضمون کلام ایشان آن است که اگر اقدام و پیام رسانی حضرت زینب(س) نبود، عاشورا در تاریخ می‌ماند، اما حقیقتش به درستی منتقل نمی‌شد. این نکته، نسبت مستقیم میان زن مؤمن و «جهاد تبیین» را آشکار می‌سازد (رهبر شهید، بیانات درباره حضرت زینب(س)).

رهبر شهید انقلاب تقویت کننده جایگاه زنان در جامعه اسلامی بودند

عفت شریعتی
نماینده مجلس شورای
اسلامی در چندین دوره

اگر به تاریخ انقلاب اسلامی نگاه کنیم، می‌بینیم که زنان در تمامی عرصه‌ها از جمله راه‌پیمایی‌ها، مراسم و برنامه‌های مختلف انقلاب نقش بسیار تعیین‌کننده‌ای داشتند. این نقش‌آفرینی‌ها به طور شگرفی نشان دهنده تأثیرگذاری زنان در ایجاد و تحقق انقلاب اسلامی بود. امام خمینی (ره) این فضای مساعد را برای ظهور ظرفیت‌های بارز زنان فراهم ساخت تا ویژگی‌های علمی، معنوی، معرفتی، سیاسی و دینی آن‌ها به نمایش درآید. انقلاب اسلامی ایران به زنان عزت داد و آن‌ها را به عرصه‌های مختلف زندگی اجتماعی و فرهنگی وارد کرد.

امروز در جامعه اسلامی ایران، زنان در زمینه‌های مختلف همچون پزشکی، علوم، صنعت، هنر، فرهنگ و دیگر عرصه‌ها نقشی کلیدی و تعیین‌کننده دارند. این تغییر و تحول، نتیجه نگاه ولایی حضرت امام خمینی (ره) به جایگاه زنان است. انقلاب اسلامی ایران به عنوان آینه‌ای تمام‌نما، ظرفیت‌های علمی، فرهنگی، معنوی و هنری زنان را به جامعه معرفی کرده است. از مر بیان و معلمان گرفته تا استادان دانشگاه و... همه می‌توانند برای تبیین این مسئله که چرا زنان امروز در جامعه اسلامی ایران چنین جایگاهی دارند، نقش ایفا کنند. این جایگاه، مدیون انقلاب ولایی و آموزه‌های امام خمینی (ره) است که به زنان اجازه داد تا در مسیر پیشرفت جامعه اسلامی گام بردارند.

پس از امام (ره)، رهبر شهید انقلاب نیز این موضوع را با درایت و حکمت خود تبیین کرده و ادامه دهنده مسیر امام (ره) در تقویت جایگاه زنان در جامعه اسلامی بودند. این مهم باید برای نسل‌های جوان و نوجوان به درستی تبیین شود که دشمنان انقلاب اسلامی و اسلام در تلاش هستند تا وضعیت زنان را در جامعه اسلامی تضعیف کنند. بنابراین، این وظیفه بر عهده مر بیان، معلمان و استادان است که به نسل‌های جدید نشان دهند که عظمت امروز زنان ایرانی به ویژه در جمهوری اسلامی، مرهون انقلاب ولایی و رهبری امام خمینی (ره) و رهبر معظم انقلاب است. آن‌ها با در دست گرفتن مشعل انقلاب، مسیر روشنی برای حرکت مدبرانه و هنرمندانه زنان جمهوری اسلامی ایران ایجاد کردند و این مسیر همچنان ادامه دارد.

یکی از مهم‌ترین راهکارهایی که می‌تواند بسیاری از چالش‌ها را برطرف کند، تقویت نگرش مثبت جامعه زنان نسبت به زنان دیگر است. این نکته برای پیشرفت زنان و رفع مشکلات آنان از اهمیت زیادی برخوردار است. زیرا ما در کشور با جمعیت زیاد زندگی می‌کنیم که نیمی از آن را زنان تشکیل می‌دهند. اگر خود زنان در تقویت و حمایت از یکدیگر تلاش نکنند، طبیعتاً مسیر پیشرفت و موفقیت برای آنان سخت‌تر و دشوارتر خواهد شد. زنان به عنوان نیمی از جامعه، نقش بسیار مؤثری در پیشبرد اهداف کشور دارند و این موضوع نیازمند اتحاد و هم‌فکری میان آنان است.

زنان کشور باید در تمامی عرصه‌ها از یکدیگر حمایت کنند و دست به دست هم دهند تا در مسیر توسعه و پیشرفت کشور گام بردارند. چرا که زنان نه تنها در خانواده‌ها، بلکه در عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی نیز نقش تعیین‌کننده‌ای دارند. این امر از آن جهت اهمیت دارد که در بسیاری از موارد، زنان به عنوان مادر، همسر، فرزند و خواهر نقش‌های مؤثری در هدایت و تربیت نسل‌ها ایفا می‌کنند.

معتقد هستم اگر نگرش مثبت زنان نسبت به یکدیگر در جامعه تقویت شود، این خود می‌تواند بسیاری از مشکلات و بحران‌هایی که در مسیر رشد و پیشرفت زنان پیش می‌آید را برطرف کند. وقتی زنان به یکدیگر اعتماد و احترام می‌گذارند و از ظرفیت‌های همدیگر استفاده می‌کنند، به مراتب بهتر می‌توانند بر موانع و چالش‌ها غلبه کنند. زنان باید بدانند که قدرت در درون خودشان است و می‌توانند با بهره‌گیری از علم، معرفت، دانش و

بینش خود، تأثیرگذارتر از گذشته باشند. در نهایت، اگر زنان شناخت بیشتری از خودشان به دست آورند و به توانمندی‌های خود ایمان داشته باشند، می‌توانند به عنوان الگوهای مثبت در عرصه‌های مختلف اجتماعی و سیاسی عمل کنند و گام‌های مؤثری در مسیر پیشرفت بردارند. برای زنان، این نکته حیاتی است که خودشان را تقویت کنند و از ظرفیت‌های بی‌نظیر خود بهره بگیرند تا مشکلات کمتر شود و توانایی‌هایشان بیشتر به منصف ظهور برسد.

امروز، دختران و زنان ایرانی باید توجه ویژه‌ای به تقویت بنیان‌های معرفتی و علمی خود داشته باشند. فرقی نمی‌کند که یک زن شاغل باشد یا خانه‌دار؛ همه زنان باید بر تقویت مطالعه و کتاب‌خوانی تأکید کنند. برای این منظور، رسانه ملی باید به طور جدی‌تر وارد عمل شود و برنامه‌های خود را در راستای تقویت آگاهی عمومی گسترش دهد.

جهاد تبیین زنانه و جنگ روایت‌ها

هنر و رسانه در خدمت جهاد تبیین زنانه و جنگ روایت‌ها

هستم تا ابد کنار وای

قسم به خون پاک سید علی

از سایه نشینی تا قلب میدان

گفت و گو با دکتر نجمه نجم

استاد و پژوهشگر

حوزه و دانشگاه درباره

الگوی سوم زن و نقش بانوان

مریم احمدی | سخن گفتن از «زن» دیگر فقط یک بحث حاشیه‌ای در ذیل سیاست یا خانواده نیست. در منظومه فکری رهبر شهید، زن مسلمان در مرکز تمدن نوین اسلامی، می‌ایستد؛ نه در نقش عنصری تزئینی برای پوسترها و مراسم رسمی و نه در قالب نسخه‌های وارداتی فمینیستی که هویت دینی را قربانی می‌کند. آنچه از دل بیانات، دیدارها و حتی جزئیات رفتاری رهبر شهید انقلاب اسلامی با دختران، همسران شهدا و بانوان طلبه برمی‌آید، طریقی تازه است: زن به عنوان هسته مرکزی خانواده و در عین حال کنشگر فعال در متن جامعه و جهاد تبیین.

دکتر نجمه نجم، استاد و پژوهشگر حوزه و دانشگاه، مشاور طرح و برنامه مدیر جامعه الزهرا (س) و از بانوان فعال در عرصه علم و اندیشه دینی، در این گفت‌وگو تجربه‌های نزدیک خود در دیدارهایی با رهبر شهید، تحلیل الگوی سوم زن و نقش جامعه الزهرا (س) و حوزه‌های علمیه خواهران به عنوان حلقه میانی بین مردم و حاکمیت سخن می‌گوید و نشان می‌دهد چگونه نگاه رهبر شهید انقلاب به زن، می‌تواند نقطه عزیمتی برای بازطراحی هویت دختران و زنان مسلمان در عصر فناوری‌های نوین باشد.

الگوی سوم زن؛ فراتر از دوگانه سنت و تجدد

دکتر نجم در ابتدا با تأکید بر اینکه نگاه رهبر شهید به زن، هرگز یک نگاه حداقلی و حاشیه‌ای نبود؛ می‌گوید: ایشان زن را فقط در قالب نقش‌های محدود و منحصر در خانه تعریف نمی‌کردند و در عین حال، هر نوع مشابه‌سازی با الگوهای فمینیستی غربی را هم ناکافی و گاه مخرب می‌دانستند. رهبر انقلاب، بارها تأکید می‌کردند که زن مسلمان در عین همسر و مادر بودن، یک کنشگر مسئول در عرصه علم، فرهنگ، اقتصاد، سیاست و جهاد تبیین است. این همان چیزی است که ایشان آن را «الگوی سوم» می‌نامند؛ الگویی که نه سنت‌گرایی منفعل است و نه غرب‌زدگی افراطی.

او توضیح می‌دهد: در منظومه فکری رهبر شهید، زن مسلمان در سه سطح دیده می‌شود: نخست، به عنوان انسان صاحب کرامت و اختیار؛ دوم، به عنوان رکن خانواده و مادر نسل آینده؛ و سوم، به عنوان کنشگر اجتماعی و تمدنی. نقطه تمایز این نگاه در این است که هیچ کدام از این سطوح، دیگری را نفی نمی‌کند. ایشان بارها فرموده بودند که اگر زن، فقط به نقش اجتماعی مشغول شود و خانواده فروپاشد، این نه موفقیت زن است و نه پیشرفت جامعه. از سوی دیگر، اگر زن صرفاً به چارچوب خانه محدود شود و استعداد های علمی و اجتماعی او سرکوب شود، باز هم عدالت در حق او محقق نشده است. الگوی سوم، تلاشی است برای جمع بین این ابعاد، در یک هندسه متعادل، تعالی بخش و الهی. رهبر شهید این نگاه را در سطح نظررها نکردند؛ در سیاست گذاری‌های کلان، در تأکید بر آموزش عالی بانوان، در حمایت از شکل‌گیری نهادهای علمی و فرهنگی ویژه زنان و حتی در تشویق بانوان به حضور در عرصه‌های رسانه‌ای و فضای مجازی، همین هندسه دیده می‌شود. ایشان معتقد بودند که بدون حضور مؤثر زنان، تمدن نوین اسلامی شکل نمی‌گیرد؛ چون بخش مهمی از فرهنگ، تربیت و حتی نرم‌افزار فکری جامعه، از مجرای زنان منتقل می‌شود.

جایگاه زن در خلقت و نظام آفرینش و منظومه فکری رهبر شهید

عضو علمی و پژوهشگر ثابت گروه قرآن و حدیث پژوهشگاه مطالعات اسلامی جامعه الزهرا (س) توضیح می‌دهد: خلقت انسان، «بینه الهی» است. زن، شاهکار خلقت و بینه الهی از شأن خالقیت و ربوبیت خالق عظیم و کریم در جهان هستی بوده که در ادبیات قرآن، سلوک پیامبر اکرم و سلوک خانواده امیرمؤمنان و اهل بیت (ع)، نمونه و الگوی مادری، خواهری، همسری و مادری می‌یابد و حتی مدل مفهومی و عملی

مصدیقی «ام ابیها» هم بروز و ظهور یافته است. او ادامه می‌دهد: مجموعه کنش‌های انسان در نظام توحیدی بر اساس چهار مؤلفه، فطرت، طبیعت، عقلانیت و معنویت قابل تبیین و تشریح است. یکی از وجوه متمایز آیین الهی، گفتمان قرآنی در معرفی بانوان شایسته و الگو برای انسان و انسانیت است. سیره رسول خدا (ص) نیز، ارائه الگو در همه زمینه‌های زیربنایی جامعه بر اساس مؤلفه‌های ذکر شده است. نکته مهم از نگاه دکتر نجم این است که زیرساخت‌های الگوی سوم زن در گفتمان قرآنی، آموزه‌های روایی و سیره اهل بیت (ع) بر اساس مدل فطری آفرینش و شاهکار خلقت ایجاد شده است. او بر این باور است: پیامبر (ص)، الگوی سوم زن را تربیت کرد و پرورش داد؛ معمار انقلاب و رهبر معظم شهید، آن را متناسب با شرایط و اقتضائات جدید اندیشه‌ورزی کرده و بروز و ظهور دادند. یعنی با صورت‌بندی جدید متناسب با موقعیت امروز جهان، «بازتعریف و بازنامایی» و در ارکان اجتماع «جانمایی» کردند.

هویت بخشی جامع به بانوان و نهادینه کردن اندیشه و عملکرد درست نسبت به بانوان

این استاد حوزه و دانشگاه توضیح می‌دهد: کتاب بزرگانی مثل آیت‌الله جوادی آملی با نام «زن در آینه جمال و جلال الهی»، بسیار غرق نعمت، دارای ارزش افزوده علمی و تحسین برانگیز در مبحث بانوان است. اما نکته آن است که رهبر معظم شهید، به جهت راهبری و حکمرانی، آن نگاه تحسین برانگیز و جامع به زن را در «حکمدانی، حکمروایی و حکمرانی» رواج دادند و از آن ظرفیت حکمرانی و رهبری و سیاست گذاری فرهنگی کلان خود، برای «هویت بخشی جامع به بانوان» و «نهادینه کردن اندیشه و عملکرد درست نسبت به بانوان» استفاده کردند.

او ادامه می‌دهد: پس زیرساخت آفرینشی و آیینی الگوی سوم زن در خلقت توحیدی و گفتمان قرآنی و سیره پیامبر (ص) و اهل بیت (ع) وجود داشته و علاوه بر آن، بهره‌برداری حکیمانه از ظرفیت حکمرانی و راهبری هم کمک کننده شده است. بنابراین، امامین انقلاب به تبیین و تفسیر نقش بی‌بدیل زن در نقش همسری، مادری، اجتماعی و تربیت فرزندان و قابلیت حضور اجتماعی او با صورت‌بندی جدید و متناسب با معاصر پرداختند. به تعبیری، دو معمار انقلاب در دوره جدید و روزگاری دیگر، هر یک به تناسب اقتضای دوره رهبری خود، آن زیرساخت اولیه را با تاسی به قرآن و اهل بیت (ع)، معماری و الگوسازی می‌کنند تا اینکه رهبر معظم شهید به «تعبیر الگوی سوم زن» در سال ۱۳۹۱ می‌رسند. رهبر معظم شهید در سال ۱۳۹۱ تعبیر «الگوی سوم زن» را در پیامی به کنگره بزرگداشت هفت هزار زن شهید برای

است این جایگاه و حلقه وصل خود را احیا کنند. بانوی طلبه صرفاً یک دانش پژوه علوم دینی نیست، او بایستی مفسر و مبلغ و عامل به الگوی سوم زن در دل جامعه باشد. یعنی باید بتواند مفاهیم عمیق دینی را به زبان زندگی روزمره زنان، دختران و خانواده‌ها ترجمه کند، شبهات را پاسخ دهد و در عین حال، الگوی عملی حجاب، عفاف، همسرداری، مادری و حضور اجتماعی باشد.

او ادامه می‌دهد: دغدغه مندی ما، احیای نقش میانجی‌گری حوزه به عنوان حلقه میانی و حلقه وصل بین مردم و حاکمیت است. این مبحث در گذشته و میراث حوزه پررنگ بوده و در دوره‌ای کمرنگ شده است و به لطف خدا در مسیر احیا قرار دارد. لذا بایستی بدان توجه ویژه شود که توضیح بیشتر آن در این مجال میسر نیست.

استاد و پژوهشگر جامعه الزهرا (س) می‌گوید: بایستی حوزه‌های علمیه و طلاب با «بازنمایی و جانمایی به روز و کارآمد»، حضور متنوع و اثرگذار در کنار مردم و حکومت و ولایت داشته باشند. الان دغدغه راهبران و مدیران در جامعه الزهرا (س) این است که حوزه و طلاب در کنار مردم بر اساس نیاز مردم حاضر باشند و قابلیت بازنمایی رسالت‌ها متناسب با شرایط مختلف را پیدا کنند.

او می‌افزاید: نکته درخور توجه این است که این الگوی سوم زن، برای کل دنیا قابل ارائه و تکثیر است. اصلاً یکی از سرفصل‌های عمده و راهبردی انقلاب اسلامی، هویت بخشیدن به شأن و منزلت «زن» به عنوان محور و ستون اصلی نهاد خانواده و جامعه توأمان هم است و این الگو در ادبیات «بازتاب و صدور انقلاب اسلامی» قابل‌نمایاندن و صادر شدن است. یکی از رسالت‌های عمده صدور و بازتاب الگوی سوم زن، تبیین شأن و منزلت «زن» در نقش «همسری» و «مقام مقدس «مادری» بر اساس منظومه فکری قرآن و سیره رسول خاتم و توصیه‌های امامین انقلاب، البته با رعایت مقتضیات زمان و مکان و ادبیات بین‌المللی است.

بانوان حوزوی؛ حلقه میانی مردم و حاکمیت

دکتر نجم با اشاره به نقش حوزه‌های علمیه خواهران و توصیه‌های رهبر معظم شهید و سلوک و میراث علمای بزرگ شیعه بیان می‌کند: حوزه‌های علمیه به طور کلی واز جمله حوزه‌های علمیه خواهران و نهادهایی مانند جامعه الزهرا (س)؛ به عنوان بزرگ‌ترین حوزه علمیه خواهران جهان تشیع، یکی از حلقه‌های میانی بین مردم و نظام اسلامی هستند و لازم

حاکم بر منظومه فکری رهبر شهید، «توحید» است. از نظر رهبر معظم شهید، توحید صرفاً یک عقیده نیست؛ بلکه باید در منش و کنش افراد، بروز و حضور و ظهور داشته باشد.

قابلیت بازتاب و صدور الگوی سوم زن به بانوان آزاده جهان

عضو علمی پژوهشگاه مطالعات اسلامی جامعه الزهرا (س) توضیح می‌دهد: در قرآن کریم، دو بانوی بزرگوار، آسیه و مریم (س) به عنوان الگوی همه مؤمنان معرفی شده‌اند و همچنین حضرت فاطمه (س) در دین اسلام به عنوان الگوی تمام مؤمنان به ویژه بانوان مؤمن شناخته می‌شود. حضرت زهرا (س) و جمع بین ویژگی‌ها و رسالت‌های مختلف از طرف ایشان، نماد این نگاه جامع و چندمنظوره به بانوان است که بایستی برای بازنمایاندن آن با اقتضائات امروز و نیازهای ملی و اقتضائات بین‌المللی، عنایت ویژه شود. رهبر معظم شهید، مرجعی بودند که بانوان در طیف‌های مختلف، دیدار سالانه داشتند، این سلوک یعنی «جامعه پیشرو و پیشران و پیشاهنگ»، جامعه‌ای است که بانوان در آن در عرصه‌های مختلف موضوعیت دارند و حتی مبحث مرجعیت علمی بانوان را تبیین می‌کنند.

زن مسلمان استفاده کردند؛ الگویی فراتر از دوگانه سنت‌گرایی و غرب‌زدگی.

معماری ۲ رهبر انقلاب برای الگوی سوم زن

دکتر نجم، بیان می‌کند: بر اساس چنین بینشی است که زن و خانواده در منظومه فکری معمار بزرگ انقلاب و رهبر معظم شهید، معماری می‌شود. انقلاب اسلامی در ذات و جوهر اصلی خود، می‌تواند نسخه‌ای از بعثت نبی مکرم اسلام (ص) باشد. برنامه اصلی انقلاب اسلامی، آزاد کردن انسان از عبودیت قدرت‌های ستمکار و مستکبر و صیانت از عزت و کرامت ذاتی اوست که در بخشی، این برنامه برای مبحث «بانوان تراز انقلاب اسلامی» و الگوی سوم زن ارائه شده است.

او ادامه می‌دهد: دیدگاه رهبر معظم شهید در یک منظومه فکری مشخص قابل تبیین است؛ به گونه‌ای که ایشان وضعیت کنونی را به خوبی می‌شناسند و وضعیت مطلوب را به روشنی تبیین می‌کنند و راهکارهای دستیابی به آن را نیز ارائه می‌دهند. تجمیع و تحلیل مجموعه فرمایشات و منظومه اندیشه‌ای و عملکردی رهبر معظم شهید بر اساس دیدگاه توحیدی ایشان قابل بررسی است و هویت زنانه باید در چارچوب این نگاه توحیدی تبیین شود. روح

حوزه‌های علمی؛ سرآمد روزآمدی و کارآمدی بر اساس تحولات اجتماع

مشاور طرح و برنامه مدیر جامعه الزهرا (س) ادامه می‌دهد: رهبر شهید تأکید داشتند که حوزه‌های علمی به بایستی متناسب با تحولات، به روز و کارآمد باشند و نسخه‌های نظری و عملی در باره «مدل مفهومی و مصداقی تحول در حوزه» در منظومه فکری، اندیشه‌ای، گفتاری و عملکردی معظم له از دهه ۸۰ تا ۱۴۰۴ وجود داشت.

استاد و پژوهشگر حوزه و دانشگاه این دغدغه سال‌های طولانی رهبر معظم شهید را این گونه توضیح می‌دهد: می‌بایست حوزه‌های علمی به پشتوانه نظری قوی و تحقیقات بنیادین متقن و دیدگاه‌های اندیشه‌محور کارگشا، به تصمیم‌سازی‌های به روز، مهندسی فرهنگ و مهندسی فرهنگی تأثیرگذار، مدل‌های تجویزی متناسب و کارآمد، دستاوردهای کاربردی الگو بخش، همت گمارند. بانوان طلبه، اگر صرفاً در کلاس‌ها و مدارس حاضر شوند و با جامعه ارتباط زنده و تعامل اثرگذار نداشته باشند؛ اگر خروجی مقاله، پایان‌نامه و رساله‌های علمی پژوهشی قوی آن‌ها به دستاوردهای رشد محور و کاربردی و مدل‌آفرین و الگو بخش تبلیغی و ترویجی منجر نشود؛ اگر متناسب با تیپ‌ها و طیف‌های مختلف، تولید محتوای چند رسانه‌ای قوی برای تبیین صحیح و کارآمد دین ارائه ندهند؛ رسالتشان ناقص می‌ماند.

بانودان، معماران «سبک زندگی مؤمنانه»

این استاد و پژوهشگر حوزه و دانشگاه، تعبیر «معماران سبک زندگی مؤمنانه» را برای بانوان تمدن‌ساز به کار می‌گیرد و توضیح می‌دهد که قابلیت یک بانوی طلبه تراز و بانوی تمدن‌ساز تراز این است که بر اساس گفتمان قرآنی، آموزه‌های روایی، سیره موجود و نیز توصیه‌ها و سلوک امام راحل و رهبر معظم شهید، «سبک زندگی مؤمنانه» را معماری کند. بانوی تراز و طلبه تراز بایسته و شایسته است که در سکانداری مهر و پایداری تعاملات حسنه در فضای خانه و خانواده بدرخشد و همچنین در میدان فرهنگ و اجتماع هم حاضر باشد؛ در مدرسه، دانشگاه، فضای مجازی، رسانه، محله و حتی عرصه‌های بین‌المللی تأثیرگذاری خود را نشان دهد.

او در ادامه تأکید می‌کند: زن، مرد و فرزندان، سه ضلع یک خانه و خانواده موفق هستند. باید این سه ضلع را رشد داد تا اهداف خانواده موفق و سبک زندگی مؤمنانه به درستی محقق شود. صفا و صمیمیت فردی، خانوادگی و اجتماعی، ریشه در عشق «مادری» دارد. صداقت، فرزندی و جوانمردی، شجاعت و همه فضائل فردی و

اجتماعی از مهر و محبت و وصف ناپذیر «مادر» و «همسر» سرچشمه می‌گیرد. پس پدر و فرزندان خانواده نیز بایستی در معماری و پیشبرد سبک زندگی مؤمنانه، هم‌نوا با بانوی خانه باشند.

ترکیب چندوجهی از صلابت رهبری و مهربانی پدران

دکتر نجم، استاد و پژوهشگر جامعه الزهرا (س)، با یادآوری دیدار نمایندگان جامعه الزهرا (س) با رهبر معظم شهید در ۳۰ آبان ۱۴۰۳ توضیح می‌دهد: آنچه در آن دیدار برای من برجسته بود، ترکیب چندوجهی از صلابت رهبری و مهربانی پدران بود که تعادل و توازن هر نقش در گفتار و رفتار رعایت می‌شد. وی تعادل و توازن این نقش‌ها را این گونه تشریح می‌کند: در آن جلسه دیدار، شما حکمران می‌بینید، سیاست‌گذار فرهنگی می‌بینید، تحلیلگر تاریخی و وضعیت‌شناس امروزی می‌بینید که نسخه به روز تجویزی می‌کند، رهبر و راهبر می‌بینید، عالم اخلاق و تربیت و معنویت می‌بینید، پدر می‌بینید. «راهبری پدرگونه» از عالی‌ترین مسائل لازم در تأثیرگذاری زن و تحول حوزه تا فقه نوپدید و فقه حکمرانی و اقتصاد تارسانه و رسالت بین‌الملل تا تبلیغ، توجه به پذیرش و جذب تا توصیه به اخلاق و تهذیب تا حتی توجه به مبحث ازدواج و وضعیت فرد به فرد دختران (بانگاه کلان و میانه‌خرد) را با مدل مفهومی و نظری می‌بینید، مصداق می‌بینید تا بزرگی که توصیه‌های خود را با صلابت و محبت و کرامت، هدیه می‌کند.

نجم می‌افزاید: در توصیف بازدید از آثار نمایشگاه کوچک جامعه الزهرا (س) در بعد دیدار، توجه هم‌زمان و دقیق و عمیق ایشان به تألیف و تحقیق و پژوهش و کتاب‌های نشر یافته توسط جامعه الزهرا (س) در کنار عنایت به آثار هنری و ادبی بانوان طلبه و توصیه معظم له به فعالیت مناسب در فضای مجازی و رسانه نیز از جمله نکاتی بود که نگاه چندوجهی ایشان را در مراد و مواجبه با دستاوردهای حوزه، مورد تأکید قرار می‌داد.

مدل حمایتی نظارتی رهبر معظم شهید

مشاور طرح و برنامه مدیر جامعه الزهرا (س) توضیحی در باره مدل حمایتی و نظارتی رهبر معظم شهید بیان می‌کند: سلوک رهبر معظم شهید این گونه بود که از فعالیت‌ها و دستاوردهای جامعه الزهرا (س) حمایت می‌فرمودند تا آنجا که در همان جلسه دیدار ۳۰ آبان با نمایندگان خانواده بزرگ جامعه الزهرا (س)، آن‌را «پدیده بی‌نظیر» خطاب فرمودند که ابتکار عمل امام راحل و برآمده از انقلاب اسلامی بوده و موجب افزایش سطح معلومات دینی و اثرگذاری بانوان کشور شده است. اما نکته در خور توجه، قابل تأمل و درس‌آموز

این است که «حمایت از طرف معظم له» یعنی مراقبت، حتی کنترل و رصد و پیگیری و ارائه راهکار و توصیه برای اصلاح و رشد و تکامل. این مدل حمایتی، یک «مدل حمایتی عقلانی، عقلایی و الگو بخش از طرف یک حکم‌دان، حکمروا و حکمران حکیم» است.

جذب و پژوهش باید تفسیر شود

دکتر نجم، در باره مطالب گفت‌وگو شده در آن دیدار، این گونه توضیح می‌دهد: رهبر معظم شهید در همان دیدار با اشاره به ضرورت تحول و روزآمدی حوزه‌های علمی همپای تحولات جامعه، فرمودند: حوزه‌های علمی باید برای مسائل مهم جامعه از جمله مسائل اقتصادی، حکمرانی و خانواده نظر داشته باشد. همچنین رهبر معظم شهید فرمودند: نفس تشکیل مجموعه‌ای با مأموریت ارتقای معرفت و آگاهی دینی جمع‌زادی از زنان و دختران کشور، بسیار ارزشمند است؛ چرا که تا قبل از آن، زنان در تاریخ کشور از چنین امکانی برخوردار نبوده‌اند. امروز جامعه الزهرا (س) متکفل این مأموریت مهم است. بنابراین، هر چه بتوانید طلاب و دانشجویان بیشتری جذب کنید و معلومات دینی آن‌ها را بالاتر ببرید، کاری ارزشمند است.

او می‌افزاید: البته این جذب و پذیرش بیشتر باید در منظومه فکری معظم له تفسیر و تبیین شود. ما قائلیم حوزه با یک مدل جذب و پذیرش، نمی‌تواند رسالت تحول بخش خود را ایفا کند و بر اساس منظومه فکری معظم له باید جذب حداکثری

اگر خروجی مقاله، پایان‌نامه و رساله‌های علمی پژوهشی قوی آن‌ها به دستاوردهای رشد محور و کاربردی و مدل‌آفرین و الگو بخش تبلیغی و ترویجی منجر نشود؛ اگر متناسب با تیپ‌ها و طیف‌های مختلف، تولید محتوای چند رسانه‌ای قوی برای تبیین صحیح و کارآمد دین ارائه ندهند؛ رسالتشان ناقص می‌ماند

حبس زن.

میراثی برای فردای دختران و بانوان ایران

اودر پاسخ به این پرسش که میراث رهبر شهید برای زنان چیست، می‌گوید: به طور خلاصه میراث ایشان، بازگرداندن زن مسلمان به جایگاه حقیقی خود در هندسه تمدن اسلامی است. ایشان به ما آموختند که می‌توان هم مادر بود و هم مؤثر در عرصه‌های علمی و اجتماعی؛ می‌توان حجاب را حفظ کرد و در عین حال، در نوک قله‌های علم و فناوری ایستاد؛ می‌توان از عاطفه زنانه برای ساختن خانواده‌ای گرم استفاده کرد و در عین حال، از عقل و اراده برای تغییر معادلات فرهنگی و سیاسی جامعه بهره گرفت.

دکتر نجم می‌گوید: شاید یکی از صادقانه‌ترین شیوه‌های بزرگداشت ایشان این باشد که زنان و دختران ما، با مرور اندیشه‌های رهبر معظم شهید و منظومه فکری و عملی ایشان درباره «زن، خانواده و تمدن»، یک بار دیگر هویت خود را بازتعریف کنند. اگر این اتفاق بیفتد، خون رهبر شهید، نه فقط در تاریخ سیاسی، بلکه در سبک زندگی و آینده دختران ایران و چه بسا حق طلبان جهان جاری خواهد شد.

مشاور طرح و برنامه مدیر جامعه الزهرا (س) اشاره می‌کند: جامعه الزهرا (س) هم مثل همه نهادها و همه مردم ایران، بروح و وحدت و همگرایی و همدلی در فضای فعلی تأکید دارد. سیاست و رویکرد ما تأکید بر سوگواره ایمان و بصیرت، سوگ حماسه بخش و اقتدار آفرین بود. این نهاد علمی متناسب با تقویم ملی و مذهبی و متناسب با شرایط و نیاز و اقتضات این روزهای کشور، تقویمی را آماده کرد که عنوان گذاری مسیر کنشگری برای ۴۰ روز با عنوان «چله اقتدار و استقامت» طراحی شد. با تهیه یادداشت روزانه به انضمام بسته پشتیبان چند رسانه‌ای، هشتک گذاری و تأکید در همه موارد به افزودن انسجام، همدلی، جذب و جلب حداکثری، فضا سازی از خانه و خانواده تا محله و مسجد و سطوح اجتماعی، تأکید بر حمایت و پشتیبانی از تصمیم خبرگان و شورای رهبری موقت و مسئولان کشوری و لشگری مورد عنایت بوده است. دغدغه این بوده که مشترک برای کل ایران و خانواده بزرگ جامعه الزهرا (س) مسیر کنشگری فردی، خانوادگی، اجتماعی با توجه به طیف‌های مختلف کودک و نوجوان و جوان و خانواده بر اساس این مسیر و نقشه راه اولیه تعریف شود.

کند که هم در علم و فناوری پیشرو است و هم در هویت اسلامی ریشه دار. رهبر شهید، دقیقاً همین ترکیب را برای آینده دختران ایران می‌خواستند.

از روایت‌های شخصی تا مسئولیت‌های تمدنی

دکتر نجم با اشاره به خاطرات خانواده شهدا و بانوان انقلابی خاطرنشان می‌کند: وقتی به روایت‌های همسران و دختران شهدا از دیدارهای خصوصی با رهبر شهید گوش می‌دهیم، یک خط مشترک در همه آن‌ها دیده می‌شود: توجه رهبر شهید به جزئیات زندگی زنانه، بدون تقلیل دادن زن به این جزئیات. ایشان درباره تحصیل دختر شهید، درباره انتخاب همسر، درباره ادامه کار فرهنگی بعد از ازدواج، و حتی درباره تربیت فرزندان توصیه‌های دقیق و عملی می‌دادند. اما در کنار این، دائماً نگاه را بالا می‌بردند و از «رسالت تمدنی» زن سخن می‌گفتند؛ اینکه هر مادر، در خانه خود، در حقیقت در «کارخانه انسان سازی تمدن اسلامی» مشغول است. این پیوند بین زیست شخصی و رسالت تمدنی، همان چیزی است که می‌تواند از زن مسلمان امروز، یک شخصیت چندلایه و جامع بسازد؛ زنی که هم نسبت به اقتصاد و فرهنگ و سیاست جامعه‌اش دغدغه دارد، هم نسبت به تربیت فرزند و استحکام خانواده‌اش. رهبر معظم شهید، با زبان بیانات و رفتار، به ما یاد دادند که این دو عرصه، از هم جدایی‌ناپذیرند؛ نقطه عزیمت تمدن است، نه نقطه

از قبل از جذب تا فرادانش آموختگی، نقشه راه داشت و مستمر سطح ادراکی، مهارتی، معارفی، معرفتی و کنشگری آن‌ها را متناسب با رسالت‌های متنوع ارتقا داد.

زن، فناوری‌های نوین و جهاد تبیین

پژوهشگر پژوهشگاه مطالعات اسلامی جامعه الزهرا (س) درباره نسبت زن مسلمان و فناوری‌های جدید تأکید می‌کند: برخلاف برداشت‌های سطحی، رهبر شهید انقلاب به فضای مجازی و فناوری‌های نوین یک نگاه تهدید محور نداشتند، تهدید اصلی از نگاه ایشان، رهاشدگی و بی‌ضابطگی در استفاده از این ابزارها بود. دختران و زنان را تشویق کردند که در عرصه‌های علمی پیشرفته، از جمله هوش مصنوعی، نانو، پزشکی نوین و علوم انسانی اسلامی، حضور جدی و فعال داشته باشند. در عین حال هشدار می‌دادند که اگر این حضور، بدون هویت دینی و بدون درک رسالت تمدنی باشد، الگوهای غربی تبدیل شود که سال‌هاست به بن‌بست رسیده‌اند.

او اضافه می‌کند: جهاد تبیین، که به عنوان یکی از کلیدواژه‌های مهم در سال‌های آخر رهبری ایشان مطرح شد، برای زنان یک فرصت تاریخی است. زن مسلمان، به دلیل جایگاهش در خانواده و شبکه‌های اجتماعی، طبیعتاً یک رسانه زنده است. اگر این رسانه، با سواد، آگاه، عمیق و متصل به معارف ناب باشد، می‌تواند نسلی را تربیت

را تفسیر کرد. جذب حداکثری در یک مدل واحد فعلی، مورد نظر رهبر معظم شهید نبوده و نیست. سال‌هاست که دغدغه‌مندیم که لازم است حوزه‌های علمیه متناسب با طیف‌ها، تیپ‌ها، نیازهای مختلف مخاطبان، چندین مدل جذب و پذیرش با ورودی و خروجی‌های متنوع داشته باشد. به عبارتی «جذب و پذیرش حداکثری»، یعنی بتوانیم برای نیازهای مختلف مخاطبان متنوع و کارآمد برنامه‌ریزی کنیم تا جذب حداکثری تأثیرگذار محقق شود. برای بانوانی که صرفاً علاقه‌مند هستند یک همسر و مادر فریخته و کارآمد باشند، یک مدل پذیرش و برنامه داشته باشیم، برای علاقه‌مندان به تبلیغ و ترویج و کنشگری، یک مدل جذب و برنامه مسیر تحصیل داشته باشیم، برای محققان و پژوهشگران، جذب و مسیر تحصیل تخصصی طراحی کنیم، برای پرورش مجتهدین و مرجعیت علمی در میان بانوان هم در یک ریل دیگری جذب و پیشبرد برنامه داشته باشیم. الان اشکال در این است که همه نیازها و استعدادها و ذائقه‌ها در یک مسیر ورودی و خروجی تحصیل می‌کنند، هر چند که در مسیر برنامه‌های متنوع برای آن‌ها برنامه‌ریزی می‌شود. اما نکته آن است که می‌شود با یک مدل مدبرانه و به‌روز، جذب و پذیرش حداکثری و متنوع را بر اساس هدف گذاری‌های مختلف برنامه‌ریزی کرد و پیش‌برد تا از همان ابتدا با یک برنامه اشتراکی، برنامه اقتضائی و برنامه اختصاصی و مکمل، مسیر کارآمدی طلاب را آینده‌نگرانه مدیریت و راهبری کرد. ما معتقدیم باید برای طلاب

- صاحب امتیاز:
- مدیر مسئول:
- سردبیر:
- دبیر ضمايم:
- دبیر شهربانو:
- مدیر هنری:
- شهرداری مشهد
- سید میثم موسوی مهر
- سید سجاد طلوع هاشمی
- ارژنگ حاتمی
- لیلا جان قربان لاریجه
- سید هاشم دقیق

- صفحه آرایی:
- ویراستاری:
- عکس:
- نشانی:
- روابط عمومی:
- شماره پیامک:
- مرجانه باقری ورکیانی
- راهله سرادار
- عکاسان روزنامه شهرآرا
- خیابان کوهسنگی - نبش کوهسنگی ۱۵
- ۰۵۱-۳۸۴۸۳۷۵۲
- ۳۰۰۰۷۲۸۹

هویت، استقلال و مقاومت

مریم قربان زاده
نویسنده
و کنشگر اجتماعی

کنار همه مسئولیت‌های مهم و اصلی سیاسی و اجتماعی و فرهنگی و نظامی، جلوگیری از تضعیف زبان فارسی در برابر زبان‌های بیگانه را فراموش نکنیم. ایشان حتی به جایگزینی زبان بیگانه در زندگی روزمره مردم هم حساس بودند چه برسد به اینکه پدیده نامأنوس در محیط‌های علمی و اداری رواج پیدا کند. این یعنی جدا کردن ملت از ریشه‌های خودش.

افت کیفیت و سطح زبان فارسی هم دغدغه دیگر ایشان بود. این زبان شکستگی یعنی گسترش اصطلاحات بیگانه و ترکیب نادرست کلمات، کیفیت و غنای زبان فارسی را کم می‌کند. معادل‌های فارسی را نباید با واژگان بیگانه جایگزین کرد. خطاهای دستوری و نگارشی و افت در نوشتن و سخن گفتن، قدرت بیان را در زبان فارسی کاهش می‌دهد. یادآوری تلخ، املا و انشاهای دانش‌آموزان و رد و بدل کردن پیام‌ها در فضای مجازی است که به راستی زبان فارسی را بد حال و مریض کرده است.

این مدت جمله‌ای از فرمایشات آن پاسدار هویت ایرانی تکرار شد که آرزو دارند روزی برسد که هر کس به دنبال یافته جدید علمی و کشف تازه‌ای در دانش‌ها باشد، ملزم شود زبان فارسی را بیاموزد. یعنی روزی که زبان فارسی، زبان علمی و مرجع دانش در جهان شود.

آنچه از ایشان آموخته‌ایم این است که زبان تنها یک ابزار ارتباطی نیست، بلکه ساختار تفکر است. وقتی زبان یک ملت در نسل‌های جدید آن ضعیف شود، شیوه‌های فکری و ارزش فرهنگی آن هم ضعیف می‌شود. از دست رفتن زبان یعنی از دست رفتن در پیچه‌ای برای درک تاریخ، ادبیات و میراث فکری نیاکان.

مدرن بودن و پیشرفته بودن را با بیگانه شدن و تبدیل شدن به کپی غرب اشتباه نگیریم. نگرانی ایشان اینجاست که برخی تصور کنند برای پیشرفت علمی یا اجتماعی حتماً باید از زبان و فرهنگ بیگانه استفاده کرد. در حالی که پیشرفت واقعی باید با تکیه بر توانمندی‌های زبانی و فرهنگی خودمان باشد.

ادبیات و زبان، دستاویزی برای «بیدارباش» است و خدمتی به شکوفایی انسان در مسیر هدایت. آنچه نگارنده از فرمایشات و منش آقای شهید دریافته در این عبارت خلاصه می‌شود که نقش زبان فارسی را می‌توان در سه کلمه خلاصه کرد: هویت، استقلال و مقاومت. از نظر ایشان زبان فارسی ابزاری است برای اینکه ملت بتواند خودش باشد، خودش فکر کند و در برابر موج‌های حملات فرهنگی خودش را حفظ کند.

زبان فارسی که توانسته مفاهیم قدسی را بومی‌سازی کند و در شعر شاعران بی‌ظنیر جهان چون مولانا و حافظ و سعدی، با جان و روح مردم ایران عجین شود، در طول تاریخ در ترویج و انتقال مفاهیم دینی نقش مهمی داشته است. ظرفیت و گنجایش زبان فارسی از نظر رهبر شهید به حدی است که «دقیق‌ترین و ظریف‌ترین علم و دانش‌ها را می‌توانند با این زبان بیان کنند...» «زبانی که می‌تواند توسعه پیدا کند، چون زبانی ترکیبی است و انسان برای هیچ معنایی گیر نمی‌کند.» می‌تواند ترکیب‌های زیبایی بسازد.

ایشان فرمودند: «نگران زبان فارسی هستیم.» این سپهر دفاعی در برابر جنگ‌های نوین و نرم نباید تضعیف شود. تسلط بر زبان فارسی، راه را بر استعمار فرهنگی می‌بندد. وقتی زبان بیگانه‌ای از غرب یا شرق به جامعه راه پیدا کند، تاریخ خودش را هم می‌آورد. زبان‌آموزان ناخودآگاه به مطالعه تاریخ زبانی که می‌آموزند، تمایل پیدا می‌کنند و این چنین از زبان و تاریخ خود باز می‌مانند.

این باور رهبر شهیدمان است که تقویت زبان فارسی مانع حل شدن فرهنگ ملی در فرهنگ غرب یا شرق می‌شود.

هنوز نمی‌توانم. بین «بود» و «است» گم شده‌ام. نمی‌دانم از «بود» استفاده کنم یا «است»؟! هر گونه دخل و تصرف خوانندگان در تغییر «بود» ها و «هست» های این یادداشت جایز است.

زبان فارسی، ادبیات، شعر و نثر. واژه‌های مورد علاقه رهبر عزیزمان بودند. کلماتی که از نظر ایشان فقط یک ابزار ساده نیستند بلکه چهار ستون هویت ملی و تاریخی ما هستند و بار تاریخ و فرهنگ و ارزش‌های زندگی ایرانیان را بر خود استوار کرده‌اند.

زبان قدرتمند یعنی تفکر مستقل. یعنی ابزار استقلال فکری. ملتی که زبان غنی و قدرتمندی داشته باشد می‌تواند مفاهیم پیچیده علمی و فلسفی و سیاسی را تحلیل کند و تکرار کننده مفاهیم وارداتی نباشد.

آن جلسه را یادمان هست که فرمودند: «من اصرار دارم این کلمه اتاق فکر که فرنگی‌ها می‌گویند به کار نبریم. ما خودمان زبان داریم و واژه‌سازی می‌کنیم.» «هیئت‌های اندیشه‌ورز» از اتاق فکر خیلی گویاتر است...

